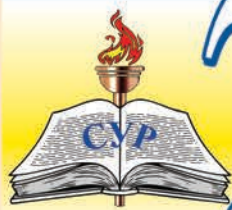

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXX рік видання. № 316-317, жовтень-листопад, 2020

9 листопада

День української мови
в Румунії

*І чужому навчайтесь,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шибанко

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Корнелій Ірод,
Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Микола Корсюк,
Михайло Михайлюк, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Радіу Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія
Redacția:

**Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România**

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ 100 причин проголосувати за Союз українців Румунії
- ❖ Вітаємо ювіляра – До 80-річчя Михайла Михайлюка:
 - «Літературна творчість – для мене друге життя...» (Інтерв'ю)
 - Сизий голуб (для) Івана Драча
 - Один із перших, хто засвітив зорі духовного відродження української спільноти Румунії
- ❖ Молодість Романа Шептицького (1865-1899)
- ❖ «На арфі господній...»: біблійний інтертекст у поезії Дмитра Загула
- ❖ Українська романістика Румунії: Трилогія Корнелія Ірода «Свято»
- ❖ Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (LXI)
- ❖ «Любити свою роботу потрібно вчитися...» (Інтерв'ю)
- ❖ Музей Антипа (Поезії)
- ❖ В понеділок після Фоминої неділі (Уривок з міні-роману)
- ❖ Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)
- ❖ Епопея задунайських козаків (Уривок з драми)
- ❖ Пацієнтка (Новела)
- ❖ Із сучасної румунської прози: Дан Клаудіу Тенесеску «Шлях мавок» (Уривок з роману)
- ❖ Християнські читання «Гірчичне зерно» (Оповіді про основи християнського віровчення)

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2020

ГОЛОСУЙТЕ ЗА СОЮЗ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ ДО ПАЛАТИ ДЕПУТАТІВ РАЗОМ МИ ЗДІЙСНИМО ЩЕ БІЛЬШЕ!

100 ПРИЧИН ПРОГОЛОСУВАТИ ЗА СОЮЗ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ

СОЮЗ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ,
разом зі своїм представником у Парламенті Румунії,
депутатом Миколою-Мирославом ПЕТРЕЦЬКИМ,
під гаслом «Знай! Підтримуй! Вирішуй!»,
долучився до вирішення проблем у наступних галузях:

І. МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК

Підтримав:

1. - ремонт, модернізацію та оснащення шкіл і дитячих садків, а також інших установ через Національну програму місцевого розвитку (НПМР);
2. - розвиток місцевої інфраструктури через НПМР-2;
3. - охорону навколишнього середовища;
4. - просування туризму на центральному та місцевому рівнях.

Вжив заходів для:

5. - впровадження системи балансування місцевих бюджетів;
6. - прийняття термінових рішень для припинення незаконного вирубування лісів;
7. - забезпечення населення паливними дровами в необхідній кількості;
8. - забезпечення прозорості процесу прийняття рішень у місцевих органах державної влади;
9. - вирішення транспортної проблеми в ізольованих селах дельти Дунаю;
10. - розвитку інфраструктури водопостачання та водовідведення;

11. - розширення мережі електропостачання та загального освітлення;
12. - асфальтування вулиць в населених пунктах;
13. - модернізації залізничного пасажирського транспорту та підвищення безпеки залізничного руху;
14. - розробки плану реінтеграції до ринку праці тих, хто втратив роботу внаслідок пандемії коронавірусу.

Сприяв:

15. - захисту та збереженню місцевої культурної та етнографічної спадщини;
16. - покращенню якості мобільного зв'язку в прикордонних повітах;
17. - підтримці населених пунктів, що постраждали від повені.

Подав запити щодо:

18. - розробки національного плану запобігання та боротьби з наслідками посухи;
19. - створення інтегрованих систем управління відходами;
20. - унітарного застосування Національної програми місцевого розвитку (НПМР).

(Продовження на 4 с.)

100 ПРИЧИН ПРОГОЛОСУВАТИ ЗА СОЮЗ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ

(Продовження з 3 с.)

Підтримав:

21. - підготовку та проведення курсів підвищення кваліфікації для розвитку людських ресурсів у межах з метою розробки та подання заявок на фінансування;
22. - виплату компенсації місцевим аграріям та фермерам, які постраждали від несприятливих природних умов;
23. - залучення інвесторів з метою створення нових робочих місць;
24. - цифровізацію місцевої державної адміністрації (онлайн-сплата податків, створення Інтернет-порталу для спілкування з громадянами);
25. - вирішення проблеми кадрового дефіциту на рівні інспекторатів поліції у прикордонних повітах;
26. - вирішення проблеми громадського транспорту.

Наполягав:

27. - на прискоренні ремонтних робіт на дорозі повітового значення №187 Леордіна – Поляни;
28. - на проведенні ремонту дороги на перевалі Дялул Штефеніцей;
29. - на розробці національної стратегії запобігання забрудненню річок.

Співпрацював:

30. - з представниками місцевої та центральної державної адміністрації з метою розробки та реалізації транскордонних проєктів.

II. ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Виступав за:

31. - забезпечення протитуберкульозних лікарень спеціалізованим персоналом та за виконання положень Національної стратегії боротьби з туберкульозом;
32. - перевірку обігу ветеринарних лікарських засобів з метою забезпечення якості харчових продуктів;

33. - створення нових аптек у сільських місцевостях.
34. - вирішення проблеми виплати заробітної плати особам, які доглядають за людьми з обмеженими можливостями (інвалідами);
35. - здійснення ремонту та модернізації міських лікарень;
36. - вирішення проблеми браку на фармацевтичному ринку Румунії ліків для пацієнтів, які страждають на хронічні захворювання;
37. - підтримку місцевого виробництва масок та інших засобів індивідуального захисту.

Наполягав:

38. - на розробці стратегії придбання та створення необхідного запасу шприців;
39. - на тестуванні онкохворих, які проходять лікування, в рамках заходів щодо запобігання поширенню COVID-19 у період стану тривоги;
40. - на створенні, ремонті та оснащенні медичних закладів і заохоченні сімейних лікарів до роботи у сільських місцевостях.

III. ОСВІТА

Сприяв:

41. - модернізації та оснащенню дитячих садків і шкіл шляхом реалізації проєктів у рамках Національної програми місцевого розвитку (НПМР).

Вжив заходів для:

42. - підготовки та друку підручників для нацменшин;
43. - оснащення шкіл мікроавтобусами для забезпечення транспортування учнів з віддалених населених пунктів;
44. - розробки цифрових підручників;
45. - розподілу засобів індивідуального захисту та санітарних матеріалів для учнів та вчителів.

Наполягав на:

- 46. - своєчасному забезпеченні учнів підручниками;
- 47. - проведенні ефективних заходів щодо попередження та боротьби з явищем дочасного припинення навчання у школі;
- 48. - включенні тематичних конкурсів для дітей та юнацтва до Календаря шкільних змагань Міністерства виховання та досліджень (МВД);
- 49. - проведенні МВД нарад педкадрів, що належать до національних меншин;
- 50. - на розширенні програми «Гарячий обід».

Підтримав:

- 51. - проведення учнівських олімпіад на повітово-му та національному рівнях;
- 52. - врегулювання правового статусу та ремонт різних навчальних закладів;
- 53. - вирішення проблем і надзвичайних ситуацій, що виникли у процесі викладання/вивчення рідної мови.

Надав:

- 54. - стипендії учням із власних фондів.

Наголосив:

- 55. - на негативних наслідках об'єднання класів.

IV. РЕЛІГІЯ

Звернувся зі запитом щодо:

- 56. - справедливого фінансування церков;
- 57. - видання книг на релігійну тематику;
- 58. - створення посад для церковнослужителів.

V. КУЛЬТУРА

Наполягав:

- 59. - на відновленні роботи Департаменту у справах нацменшин при Міністерстві культури;
- 60. - на збільшенні ефірного часу, відведеного каналами центрального телебачення для програм національних меншин;
- 61. - на здійсненні заходів щодо фінансової підтримки центрального радіо, одного з небагатьох надійних джерел інформації для румунських громадян у країні та за кордоном;

- 62. - на підвищенні ефективності роботи центрів туризму та історико-культурної спадщини.

Підтримав:

- 63. - необхідність продовжувати організацію та проведення культурно-просвітницьких заходів, специфічних для національних меншин, завдяки яким вони доповнюють та збагачують європейську культуру.

VI. ГРОМАДА

Вимагав:

- 64. - вирішення проблеми питної води в різних повітах;
- 65. - вирішення проблеми частих перебоїв у постачанні електроенергії в прикордонних населених пунктах;
- 66. - оцифрування та оснащення сільських бібліотек та забезпечення безкоштовного доступу до Інтернету в громадських місцях;
- 67. - своєчасної виплати пасовищних субсидій;
- 68. - вдосконалення системи попередження RO-ALERT;
- 69. - підтримки вітчизняних виробників у нинішніх умовах пандемії;
- 70. - сприяння розвитку підприємництва у сільських місцевостях;
- 71. - вжиття фіскальних заходів для стимулювання релокації в Румунію виробничих одиниць з метою створення нових робочих місць.

Підтримав:

- 72. - розширення газової мережі, ремонт та модернізацію сільських доріг;
- 73. - створення поліції захисту тварин (зоополіції);
- 74. - поліпшення якості питної води в системах централізованого водопостачання;
- 75. - вжиття заходів щодо підвищення безпеки руху на дорогах національного значення;
- 76. - прискорення урядової програми Start-up Nation на 2020 рік.

(Продовження на 6 с.)

100 ПРИЧИН ПРОГОЛОСУВАТИ ЗА СОЮЗ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ

(Продовження з 5 с.)

VII. ПАРТНЕРСТВА

Підтримав:

- 77. - партнерства для освоєння коштів з європейських фондів;
- 78. - місцеві партнерства для вирішення комплексних проблем, з якими стикаються місцеві громади.

VIII. ЗАКОНОДАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

- 79. - законодавчі пропозиції щодо ефективного здійснення основних прав і свобод;
- 80. - ініціатор законодавчої пропозиції про доповнення Негайного Урядового Розпорядження (НУР) № 195/2002 щодо дорожнього руху;
- 81. - пропозиції щодо встановлення «Дня журналіста Румунії»;
- 82. - співініціатор Закону № 247/2017 щодо встановлення «Дня національних меншин Румунії»;
- 83. - пропозиції щодо регламентації правового статусу неурядових організацій;
- 84. - співініціатор Закону №8/2020 «Про авторське право та суміжні права»;
- 85. - пропозиції до проекту Адміністративного кодексу Румунії;
- 86. - пропозиції до законодавства, що регламентує діяльність організацій національних меншин;
- 87. - пропозиція до нового Закону «Про пенсії» щодо дотримання принципу соціальної справедливості;
- 88. - пропозиція щодо внесення змін та доповнень до Закону № 504/2002 «Про телерадіомовлення»;
- 89. - ініціатор Закону № 213/2018 щодо оголошення 9 листопада «Днем української мови»;
- 90. - ініціатор проекту рішення про внесення змін до частини 2, ст. 258 Регламенту Палати депутатів;
- 91. - ініціатор Закону 200/2020 про доповнення до НУР № 194/2002 щодо перебування іноземців на території Румунії;

- 92. - пропозиції щодо застосування законодавства в сфері охорони громадського порядку і безпеки громадян;
- 93. - ініціювання кампанії «Знай! Підтримуй! Вирішуй!»;
- 94. - співініціатор Закону № 52/2018 про зміни до Закону «Про місцеві державні фінанси» та до Закону «Про місцеве державне управління»;
- 95. - співініціатор Закону № 291/2018 про затвердження інвестиційного проекту «Швидкісна автотранспортна магістраль Ясси – Тиргу Муреш»;
- 96. - співініціатор Закону № 64/2020 про внесення змін та доповнень до Рамкового закону № 153/2017 «Про оклади працівників, оплата праці яких здійснюється за рахунок державного бюджету».

IX. ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ

- 97. - сприяв розвитку двосторонніх відносин між Румунією та Україною, розширенню кругозору та досвіду просування добросусідських відносин між двома країнами та народами з численними ініціативами та діями у цій галузі;
- 98. - брав участь у роботі Змішаної міжурядової Румунсько-Української комісії з питань забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин;
- 99. - входив до складу делегації Парламенту Румунії з питань налагодження діалогу з установами України з метою забезпечення захисту прав громадян, що належать до автохтонної румунської громади в Україні;
- 100. - сприяв розвитку відносин співпраці зі: Світовим Конгресом Українців (СКУ), Європейським Конгресом Українців (ЄКУ), Українською всесвітньою координаційною радою (УВКР) і Товариством зв'язків з українцями за межами України (Товариство «Україна – Світ»).

Союз українців Румунії (СУР) є представницькою парламентською організацією української громади в нашій країні.

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!**Володимир АНТОФІЙЧУК**

«ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ – ДЛЯ МЕНЕ ДРУГЕ ЖИТТЯ...»

(Інтерв'ю з письменником, журналістом і громадсько-культурним діячем
Михайлом Михайлюком)

Ще на початку поточного року ми домовилися з Михайлом Михайлюком про інтерв'ю. Однак події, які зараз тяжко переживає весь світ, внесли свої корективи. Тому довелося обмежитися спілкуванням через електронні засоби зв'язку, яке значно поступається розмові віч-на-віч. У живому діалозі з респондентом інтерв'юер має безперечні переваги. Він не лише сприймає відповіді співбесідника, а й бачить його міміку й жести, відчуває тембр голосу, уловлює його емоційний стан, а головне – не стиснутий часовими лежцатами, що загалом дає можливість отримати якомога більше необхідної інформації та об'єктивніше її оцінити. Та все ж інтерв'ю в такій вимушеній позаочній формі продемонструвало чимало цікавих відповідей на запитання, які стосуються вибору життєвої і творчої дороги Михайла Михайлюка. Висловлюю письменникові вдячність за щирість і відвертість спілкування, бажаю йому міцного здоров'я, творчої енергії і нових книг на втіху шанувальникам його таланту!

В. А.: Пане Михайле, яка подія стала, так би мовити, ключовою у Вашій життєвій долі?

М. М.: Урядове призначення 1964 року мене, випускника українського відділення філологічного факультету Бухарестського університету, на роботу до редакції «Нового віку» – єдиної на той час української газети в Румунії. Якби не це призначення, я мав стати учителем української чи румунської мови у сільській семирічці. Професія педагога благородна, але вона мене зовсім не приваблювала. За п'ять років навчання в Бухаресті я звик до життя у великому місті, де ходив на літстудії, відвідував театри, кохався з містянкою... Крім того, почав друкуватися на сторінках «Нового віку», де 1961 року опублікував серію критичних статей про українську літературу в Румунії.

Якби не поступив на роботу до українського часопису, я, мабуть, не став би письменником. Мала мене засмоктати провінційна сіра буденщина.

В. А.: Чим для Вас є літературна творчість?

М. М.: Літературна творчість – для мене друге життя, в якому відчуваю повну свободу, не обтяжену ніякими соціальними умовностями. У ньому я вільна птаха, слухаю тільки голос власного серця і власної совісті, словом – «над панамі я пан».

В. А.: Критика стверджує, що у Вашій поезії домінують мінорні мотиви... Це наслідок якихось особливих життєвих подій чи вплив певних літературних тенденцій?

М. М.: Можу піти назустріч критиці й сказати, що на мажорні мотиви у мене, мабуть, не вистачило творчої наснаги. Тому не варто шукати якихось «особливих життєвих подій» чи «впливу певних літературних тенденцій». А втім за душевною структурою я – сентиментальний романтик, моїм улюбленим поетом є Сергій Єсенін, який також писав про кохання, синівську любов...

В. А.: У Вашій прозі домінує автобіографічний елемент. Це тому, що крізь призму власних переживань Ви побачили те типове, що було характерним для тодішньої Румунії та її літературного процесу?

М. М.: Німецький філософ Кант каже, що «література – це найвірогідніша вигадка». А деякі теоретики літератури стверджують, що чи не кожний письменник пише єдину книгу свого життя. Та, на мою думку, правда десь посередині. Заздрю тим письменникам, котрі здатні видумувати роман від першого до останнього рядка. А я можу писати тільки про побачене, пережите, переболіле, брати за зразок моїх персонажів людей, які були причетні чимось до мого життя, розуміється, з певним домислом, в залежності від розгортання сюжетної лінії, яка «диктує» свої закони.

(Продовження на 8 с.)

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

«ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ – ДЛЯ МЕНЕ ДРУГЕ ЖИТТЯ...»

(Продовження з 7 с.)

Тому у моїх романах «Не вір крику нічного птаха» і «Міст без поруччя» домінує автобіографічний елемент. Цей елемент найяскравіше проявляється у моїх «трафунках».

В. А.: Ви однаково потужно працюєте і як поет, і як прозаїк, і як літературний критик. А в яких із цих жанрів Ви найкраще і найкомфортніше себе почуваете?

М. М.: Найкомфортніше відчуваю себе у романах і «трафунках», в яких працював і працюю «потужно».

В. А.: Ваша книжка літературної критики залишилась недописаною. Чому?

М. М.: Чому книга літературної критики залишилась недописаною? На це запитання є багато відповідей, та жодна з них не буде переконливою. Книга про нашу поезію писалася на початку вісімдесятих років, і я був твердо переконаний, що завершу її. Та потім засів за другий роман («Міст без поруччя»), спромігся написати три додатки до «Слова про слово» і чомусь «охолов» до критики. Можливо, і мій погляд на українську поезію Румунії дещо змінився. Та, як кажуть мудреці, на все є свій час, а для мене час пориву до критики минув.

В. А.: Якось Ви сказали, що журналістика для Вас – це професія...

М. М.: Якщо учительська професія мене обминула, певну професію я мусів таки мати, щоби заробляти на хліб щоденний. Певною мірою в журналістиці я відкрив і своє покликання, яке, ось, не покидає мене вже понад півстоліття...

В. А.: Цікаво, яка книга була для Вас настільною у юності і яка тепер?

М. М.: Так звана «настільна книга», це по-моєму, свого роду – фетиш, який обожають, поклоняються йому. Глибоко віруючі мають за «настільну книгу» Біблію або Коран. Українці, як правило, називають «настільною книгою» «Кобзар» Тараса Шевченка. У мене не було такої книги в юності, немає її й тепер, на схилі літ. Кожна хороша книга (в юності цікава) в певний момент стає для мене «настільною».

В. А.: Здається, Ви як читач, і як письменник виростили на класиці... А як Ви ставитеся до сучасної літератури?

М. М.: Як і моє покоління, в юності, як читач, я справді виростав на класиці – Котляревський, Шевченко, Франко, Леся Українка, Коцюбинський, румунська класика. А в студентські роки почав захоплюватися західноєвропейською і російською класикою – Толстой, Достоевський, Лермонтов. Та як письменник

на класиці я не виростав. Магдалена Ласло-Куцюк навіть відкрила була у моїх романах вплив сучасної латиноамериканської літератури. А чому я мав би якось «ставитися» до сучасної літератури, відмежовувати її від класичної, адже існують вони паралельно, отож, читав її і читаю паралельно, захоплююся найкращими її здобутками, сучасна література (зарубіжна й українська) посідає належне місце у моїй бібліотеці.

В. А.: На що, крім журналістики і загалом творчості, вистачає часу і без чого Ви не уявляєте свого життя?

М. М.: Не уявляю свого життя без книг, без читання, якому віддаю весь вільний від журналістики і літературної творчості час.

В. А.: У Вашій домашній колекції чимало малярських полотен. Це хобі чи якесь особливе ставлення до живопису?

М. М.: Живопис не якесь хобі. І я не маю особливого ставлення до нього. Малярські полотна – це краса, яка прикрашає стіни моєї квартири. Почав я збирати (купувати) картини після 1989 року, після того, як мій друг, талановитий сучасний художник Іван Боднар, подарував мені кілька власних полотен, ще купив я кілька картин від художників (українських, болгарських та ін.), які щоліта беруть участь у пленері, організованому Іваном Боднаром. А ще придбав я картини в антикварних крамницях, бо зараз фінансово можу дозволити собі таку розкіш.

В. А.: Що найбільше цінуєте в людях?

М. М.: Найбільше ціную у людях чесність і людяність, доброзичливість, християнську толерантність до ближнього.

В. А.: За духом Ви – романтик. Мабуть, сумуєте за подорожами, яких немало було у Вашій журналістській кар'єрі? Де у своїх мандрах Вам хотілось би знову побувати?

М. М.: Так, за духом я романтик. Але у моїх журналістських дорогах було мало романтики. Романтичні мандри – це за моря й океани, як, наприклад, це робили Поль Гюґен чи Джек Лондон, Ернест Гемінґвей – один з улюблених моїх письменників. В останні роки я почав було трохи мандрувати світом, цієї весни записався на екскурсії до Сицилії та Іспанії, однак пандемія корона вірусу розвіяла мої мрії.

В. А.: Якою мала би бути Ваша ще не написана книга?

М. М.: Не написаною книгою мала би бути книга спогадів, але чи вдасться її написати – час покаже.

В. А.: Дякую за розмову! І хай Ваш наступний ювілей буде таким же цікавим на діалог, як і теперішній!

18 липня 2020 р.

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!**Василь ДЖУРАН**

Сизий голуб (для) Івана Драча

5 днів за стільки ж років з Михайлом Дорундою

Дослівно було так: «Михайле, голубе сизий...». У приятельський спосіб Іван Драч звернувся до поета, прозаїка, літературознавця, літературного критика, есеїста, публіциста, журналіста, денникаря, редактора і видавця Михайла Михайлюка, котрий народився в Сереті, а усе творче життя із буковинськими трудами-бесагами проводить у Бухаресті.

Скажу відверто в репортажний спосіб: гарує перед високою, правда, не географічною, горою – Високоліття (80!).

1. Як по-синівськи світло говорив про неньку

Уперше почув голос (найперше Серет – 1 жовтня 1940-го) цього великого творчого чоловіка, який і нині нерозлучний із пером у Чернівцях 26 листопада 2015 року.

Річ у тім, що Михайло Михайлюк уперше у своєму житті приїхав до Чернівців на міжнародну імпрезу – вручення йому літературно-мистецької премії імені Ольги Кобилянської.

Отоді журналіст і письменник мовив про маму Єлену, котра зчаста ходила із Серета до Чернівців на ринок. Деталь вельми промовиста – оці слова і рядки про найріднішу і наймилішу у світі людину. Свідченням – тиша, що запала у залі.

Пан Михайло, який усі свої нуртівні сили звряє перу, перевів розповідь до цієї доцентрової, де зібралось поважне товариство: «Я тут, де колись були емігранти з багатьох країн світу як туристи. Мені долею судилося зайти до «Буковини» як лауреатові літературної премії імені Ольги Кобилянської».

...Пригадую, як у поті чола писав незабутній репортаж із тієї події, надиханий теплом саме дивовижного голосу колеги з-за меж Серета, але де мріялося доконче побувати, бо понад 30 літ тому викладачка Львівського державного університету імені Івана Франка нагадала студентів: у Румунії, тій частині, що входила до складу України, народився

**Михайло Михайлюк
в оточенні журналістів і телекамер**

учений, економіст зі світовим ім'ям. У автора цих рядків таке ж прізвище.

Цей репортаж знадобиться для книги про Ольгу Кобилянську.

2. За режиСУРОю СУРу

Завдяки депутатові парламенту Румунії Миколі Мирославі Петрецькому, котрий є і головою Союзу українців Румунії, сусідня країна відзначила (уже втретє!) День української мови у Румунії. Щорічно на 9 листопада – свято на високому державному рівні. Правда, права рука молодого керманіча – журналіст і письменник Михайло Трайстра.

У небайдужих рядах – і наш герой. З ним зустрілися в Бухаресті. Кликав до осідку журналістів із шести видань (4 – українською мовою, 2 – румунською). Одначе тоді якось не випало покинути такий потужний за силою і сприйманням захід міжнародного ґатунку і визнання. Та спілкувалися, як мовиться, у готелі й ресторани.

Відзначив: Людина – приязнь.

Відчув: Людина – прив'язаність.

Збагнув: Усе потребує подальшого перебігу, тобто своєрідної Господньої цифри «3».

І вона...

(Продовження на 10 с.)

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Сизий голуб (для) Жана Драча

5 днів за стільки ж років з Михайлом Дорундою

(Продовження з 9 с.)

3. Серед ... Серету і Серета

Володимир Антофійчук... Саме пан професор, завідувач кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, причетний до всього, що пов'язане із українсько-румунським знайомством, коли мова про літературні терени і не тільки. Оскільки й Почесний професор Сучавського університету «Штефан чел Маре», у спосіб, що нагадує наїжджений путівець, адже від Чернівців до Сучави – 85 км.

У рідному Сереті

Володимир Антофійчук розколював серетські хвилі, у які – о, спомин! о, свята проекція на дитинство! – сотні разів ступав малий Михайло Михайлюк, створюючи долонями оксамитовий сонцезбриз, віднайшовши на протилежному березі ціле сузір'я журналістів, письменників і науковців. І життя завирувало.

...Ми приїхали до Серета і Негостини. Михайло Михайлюк та Іван Кідещук влаштували екскурсію. Ходили як центром ошатного містечка, так і закарпелками. Побували біля Свято-Троїцької церкви XIV століття; на цвинтарі, де чимало батькових робіт – хрестів; у будинку Сильвестра Яричевського (зараз тут мешкає онук Сильвестр Пинзарю, який об'їздив понад 60 країн Європи і світу); у школі; будинку культури, на фасаді якого – меморіальна дошка Назарієві Яремчуку (автор цих рядків по-

просив господарів до 70-річчя з дня народження Українського соловейка паралельно відтворити її текст українською мовою).

Дізналися: ось де оте філософське начало, з якого черпає сили і снагу Михайло Михайлюк. Здогад: хата Михайлюків біля цвинтаря, батько Ілько робив хрести. Це – святі роздуми над життям і про життя.

Як Василь Стус: якби я не став поетом, то орав би в полі.

Це ж література факту! Хай дозволено буде так сказати.

Батько, як і син, ходу мав земну, думку – космічну. Помічено! Той, хто має сяйво слова в душі, на папері, біля пера і чин сльози чи дощечки біля різця, наділені особливим талантом – осявати і цим природним світлом осягати інших.

...Коли прощалися на серетському горбі – Чернівці теж такі за рельєфом, – було сумно покидати друзів.

4. Професор Володимир Антофійчук презентував у Бухаресті монографію

У Бухаресті – столиці сусідньої із Україною Румунії – 24 і 25 липня відбулася Національна конференція під назвою «Періодика Союзу українців Румунії», організована Комісією з питань преси, масмедіа і книговидавництва та Комісією з питань культури в рамках СУРу, який очолює депутат парламенту Румунії Микола Мирослав Петрецький.

З-поза меж цієї держави Україну на велеловному заході представляли завідувач кафедри української літератури філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, почесний доктор Сучавського університету «Штефан чел Маре» професор Володимир Антофійчук, доцент кафедри сучасної української мови Алла Антофійчук і фахівець відділу з інформаційної діяльності та комунікацій університету Василь Джуран.

Першого дня пісенне мистецтво, аж ніяк не одірване від пракоренів українського роду і народу, демонстрували артисти художніх колективів «Веселка», «Надія» і «Червона Калина». Ця аура рідного духу віків ще довго витала на презентації книг «Переможці» Івана Лібера і «Колиска гомону» Юрія Павліша, виданих Союзом українців Румунії.

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Свого логічного апогею імпреза набрала другої днини за «круглим столом» на тему «Роль періодики СУРУ у збереженні української ідентичності», де модерували Володимир Антофійчук, голова Комісії з питань культури Михайло Трайста та голова Комісії з питань книговидавництва Іван Гербіл.

Пан Микола Мирослав Петрецький, котрий причетний до свята на державному рівні – День української мови в Румунії щорічно відзначатиметься на День писемності та мови у материковій Україні 9 листопада, зауважив: «Скажу одразу: такого ще не було. Ми думали, як найкраще можна згуртуватися у тім, що кожен із нас робить. Маю на увазі медійний напрямок. І це добре, що сьогодні зустрілися разом із головними редакторами, кореспондентами, позаштатним активом. Є 6 видань: «Вільне слово», «Наш голос», «Український вісник», «Дзвоник», «Curierul Ucrainean», «Escriu Ucrainene». Дехто запитує: навіщо так багато видань? Якщо життя потверджує істину, то велике число ніколи не на заваді. Є чимало роботи для висвітлення життя, самої історії».

На важливості заходу акцентував увагу і посол України в Румунії Олександр Баньков: «Те, що ми разом зустрілися, означає одне: мова про інформацію як сферу, що висвітлює діяльність тих чи інших організацій. Вона – один із механізмів поступу вперед, дає змогу глибоко проаналізувати як здобутки, так і проблеми. Чого треба очікувати з боку Посольства? Співпраці щодо розвитку видань, практичної допомоги. Усвідомлюю цей процес із динамічною адаптацією на сучасному етапі. Робота українських видань – це ще й максимальне наближення до комфортних умов».

Виголосив слово до добірного товариства і пан Михайло Трайста, подякувавши мовцям Миколі Петрецькому і Олександру Банькову. Виступили Михайло Михайлюк («Український вісник»), Іван Робчук («Curierul Ucrainean»), Ірина Мойсей («Наш голос»), Микола Корсюк («Дзвоник»), Корнелій Ірод («Escriu Ucrainene»).

По суті, в обговоренні взяли участь майже усі запрошені.

Особливі акценти вивів професор Володимир Антофійчук із двох позицій: як науковець, журналіст і письменник та – читач: «Історичний момент: минуле об'єднує два народи. Те, що в минулому – міст у новий день. Український письменник Осип Маковей сходить пішки усю Південну і Північну Буковину. 1909-го року у Чернівцях побачила світ його книга «Пустельник з

Путни». Недавно пощастило перевидати оцю книжку. Вона вийшла у видавництві «Букрек» (директор Дарина Туз-Максимець) коштом Чернівецької обласної державної адміністрації. Добре було би перекласти румунською мовою тих 5 оповідань, у яких – червоною ниткою пов'язаність часів і реалій».

Професор порушив і таку медійну проблему: вихід додатків до видань. Також цікавився, де архів відомої у Європі дослідниці Магдаліни Ласло-Кучук. Подякував присутньому на міжнародному дійстві Яремі Онищуку, що зумів зберегти рукописну спадщину батька – письменника Дениса Онищука,

Презентація монографії «Голос твій ніколи не лукавив»: Михайло Михайлюк в українському літературному просторі Румунії

завдяки чому з'явилася книга «На шляху життя», а згодом і том під назвою «Спомини».

А ще інтонаційні штрихи – на листах Дениса Онищука до Івана Доцівника; у Сучаві добрий слід у царині українського Слова залишив Микола Устиянович; будинкові письменника Сильвестра Яричевського (якому понад 150 років і де мешкає онук Сильвестр, який об'їздив понад 60 країн Європи і світу).

Врешті-решт Володимир Антофійчук перейшов до презентації своєї монографії «Голос твій ніколи не лукавив» (Михайло Михайлюк в українському літературному просторі Румунії), котра вийшла у видавництві «RCR Editorial». Що характерно – наклад фінансував Союз українців Румунії (голова – Микола Мирослав Петрецький).

Зацікавлений виступ вийшов поза усілякі рамки – і обіду також. Присутні мали змогу чи не вперше бути на такій дефіляді, коли інтригувало буквально все: деталі, знахідки, факти, виклад мовця, навіть жести.

(Продовження на 12 с.)

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Сизий голуб (для) Івана Драча

5 днів за стільки ж років з Михайлом Дорундою

(Продовження з 11 с.)

Володимир Антофійчук глибоко вивчив і проаналізував життєпис і творчий шлях письменника Михайла Михайлюка, творче кредо якого виявилось у відомому вислові: «Мій моральний і професійний обов'язок – писати про українців».

Додамо, що чернівецький науковець має намір написати монографії про письменників Івана Ковача, Миколу Корсяка та загалом про український літературний процес Румунії. Як кажуть, здалека видно (відстань від Чернівців до Бухареста рівнозначна тій, що й до Києва). Закономірний факт! Цей успіх, у якому переконалося вельми поважне зібрання, може мати й логічне продовження, бо науковець виношує задум перекладу монографії.

Ось тобі і Національна конференція!

Утішений такою зустріччю, депутат Микола Петрецький на п'ятигодинній імпрезі зізнався: «Ми думали, як провести цей захід, і які сюрпризи вручити журналістам. Зійшлися на іменних плакетках».

Їх із рук парламентаря отримали найактивніші автори як Румунії, так і України.

Михайло Трайста і Михайло Михайлюк гостей із України запросили до редакцій видань – своєрідний

медійний холдинг, – де зустрілися з Іваном Ковачем та Іриною Мойсей. Також провели екскурсію Бухарестом. Побували і біля пам'ятника Тарасові Шевченкові, де поклонилися перед його величчю в цій європейській країні.

Інакше і не могло бути!

Тут, до речі, біля Кобзаря свого часу стояли у низькому поклоні голова НСПУ Михайло Сидоржевський і вже світлої пам'яті голова Чернівецької обласної організації НСПУ Василь Довгий.

5. Дружбометр

Так буває у житті. Професор Володимир Антофійчук одного вечора у невідкладній справі їде до Києва, в іншого країнина – наступний день (засідання Правління НСПУ). А тут – друзі з Бухареста і Негостини: Михайло Трайстра, Михайло Михайлюк і Євсебій Фрасенюк.

Буває... треба встигнути. Гості відвідали університет, уже вкотре оглянули історичні та культурні пам'ятки Чернівців.

І, як належить, все владнано. Бо ж із Бухареста не так часто випадає нагода вирватися із кола і коловороту суцільних проблем.

Шкодували, що немає Івана Кідешука. Аби не заходити глибоко у «Синій смуток фіордів» (оповідання Михайла Михайлюка), довелося розрядити реальність: якщо Володимир Антофійчук у Києві, ми ідемо до «Києва», адже саме обідня перерва. На слухний натяк першим зреагував Михайло Михайлюк. Може тому, що цього року йому пощастило, як ніколи: крім улюбленого серпня (відпустки), ще раз побувати на малій і великій Батьківщині.

P. S. Коронавірус... Карантин... Віриться, до 1 жовтня перетнемо кордон. Колись на Івана Сучавського він розкривав свої обійми для паломників.

Як буде на Михайла Серетського!? Паломника і Поета! Дай Боже! Бо ж – 80-річчя! Високоліття! Згадаймо Франсуа де Ларошфуко: «Найпрекрасніший той подарунок, припіднесений людям після мудрості, – дружба».

Тарас Шевченко одного із братів Лазаревських назвав дружбометром.

Нечувано донині. Не та епоха.

6 липня 2020 р.

**Біля пам'ятника Тарасові Шевченкові
у бухарестському парку Герестреу**

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Один із перших, хто засвітив зорі духовного відродження української спільноти Румунії

1 жовтня святкує свій славний 80-літній ювілей МИХАЙЛО МИХАЙЛЮК – поет, прозаїк, літературознавець і критик, перекладач, редактор, видавець і громадський діяч. Той, хто все своє подвижницьке життя і багатогранний потужний талант присвятив збереженню національної ідентичності та розвитку культурної самобутності українців Румунії, зміцненню їхніх духовних зв'язків із матір'ю Україною. Так стверджує професор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Володимир Антофійчук у своїй монографії «Голос твій ніколи не лукавив»: Михайло Михайлюк в українському літературному просторі Румунії».

Ця монументальна наукова праця, яка побачила світ за сприяння Союзу українців Румунії в Бухарестському видавництві RCR Editorial, – найкращий подарунок, який тільки можна придумати до поважного ювілею! Але не тільки шановному Михайлові Ільковичу Михайлюку, а й усій славній українській громаді Румунії, яка століттями формувалася із автохтонних українців-гуцулів і возз'єднаних із ними «запорозжців за Дунаєм» після руйнації Катериною Другою легендарної Козацької республіки у 1770-х роках. Адже уся творча, громадянська і трудова біографія Михайла Михайлюка відбувалася в контексті буття, історичного і сучасного, українців Румунії, зокрема, її творчого духовного осердя, в яке входили письменники, історики-краєзнавці, науковці різних поколінь: Орест Масикевич, Микола Чередарик, Магдалена Ласло-Куцюк, Денис Онищук, Іван Ковач, Степан Ткачук, Микола Корсюк, Корнелій Ірод, Євген Мигайчук, Іван Негрюк, Іван Ребошапка, Дан Хорія Мазілу, Мирослава Шандро, Стеліан Груя Яцентюк та багато інших достойників.

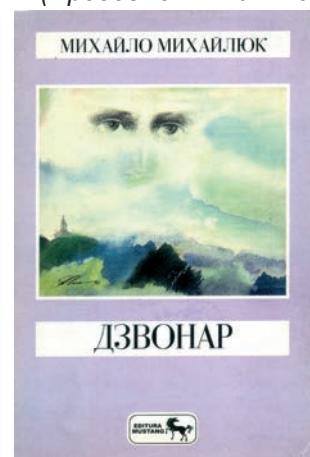
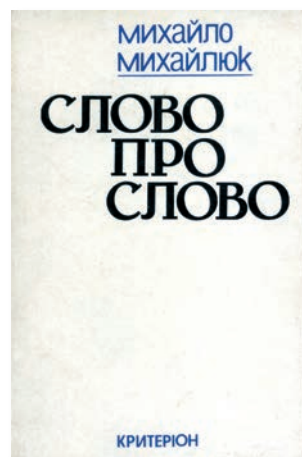
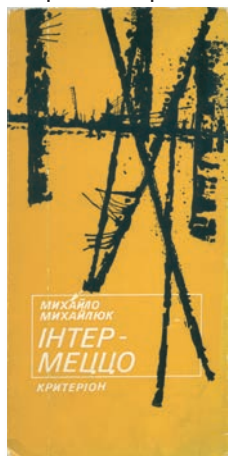
А почався цей злет Михайла Михайлюка до самоідентифікації – як українця і громадянина – із роботи журналістом у першій українській газеті «Новий вік», заснованій на теренах Румунії в післявоєнні роки. Відтак була праця в інших українських газетах,

у заснованому в 1969 р. знаменитому видавництві «Критеріон», надрукуватися в якому було честю навіть для залюблених владою класиків із Радянської України. І нарешті – буремний революційний 1989-ий! Народження громадської культурологічної організації «Союз українців Румунії», народження популярного нині українського часопису «Наш голос», першим редактором якого став Михайло Михайлюк.

Власне, чесна журналістика, постійне перебування в центрі політичних подій, духовних здвигів і рушень, на думку автора монографії, і привела Михайла Михайлюка, «голос якого ніколи не лукавив», у чесну літературу. Перша поетична збірка «Інтермеццо» (1971) – і стрімке входження у всесвіт української поезії, яке помітили не тільки на теренах Румунії чи України, а й далеко за океаном... Потім прийшла проза – модерна по-європейськи формою і глибоко національна, українська за змістом. І завжди була з ним, і ніколи не покидала його, з вигляду тихого, ніжного й романтичного, а в душі – буревісного Михайла Михайлюка, пристрасна і вдумлива публіцистика.

Сьогодні сивоголовий корифей – автор кількох десятків книг: поетичних «Інтермеццо» (1997) і «Дзвонар» (1990), малої прози: «Біле-пребіле поле» (1974), «Криниця під каменем» (2008), «Синій смуток фіордів» (2014), романів: «Не вір крику нічного птаха» (1981), «Міст без поруччя» (1988), віршованих казок для дітей: «Мурчик-кіт упав з воріт» (1975) та низка критично-публіцистичних нарисів, серед яких – епохальне «Слово про слово: думки про українську поезію Румунії» (1983) та ін.

(Продовження на 14 с.)

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Один із перших, хто засвітив зорі духовного відродження української спільноти Румунії

(Продовження з 13 с.)

Мій короткий виклад життєвого і творчого шляху визначної особистості світового українства Михайла Михайлюка – лиш скромна дециця порівняно з монографією Володимира Антофійчука, де кожній творчій іпостасі письменника присвячено окремий розділ, де гармонійно переплелися наукові дослідження, строгі вердикти із щирими роздумами читача, закоханого в Слово цього мистця, знаного і шанованого як в українському літературному просторі Румунії, так і в контексті української і світової літератури.

Власне, монографія дещо нагадує біографічний роман про письменника – від джерельних початків у містечку українському Серет, де минуло дитинство нашого героя, до високосної зрілості в прекрасному осідку нашого достойника – чудовому Бухаресті.

До честі автора, він розширює рамки своєї не тільки талановито написаної, а й читабельної монографії вагомими науковими дослідженнями творчості Михайла Михайлюка. Цілий розділ «Наукова та науково-популярна рецепція творчості» займають праці колег ювіляра – світового рівня науковців і письменників, як Магдалена Ласло-Куцук, Дан Хорія Мазілу, Богдан Бойчук, Микола Корсюк, Іван Ковач, Ігор Лемний. Є тут і стаття вже покійного друга літераторів Румунії, київського поета і прозаїка Віктора Баранова, спогади про знайомство і співпрацю з Михайлом Ільковичем ще живої Галини Тарасюк.

Завершує цей оригінальний монографічний життєпис нашого знаменитого сучасника, українця Михайла Михайлюка вельми цікаве невимушене інтерв'ю, яке записав із ним представник середнього покоління потужного письменницького полку румунських українців, усім відомий в Україні літератор і видавець Михайло Гафія Трайста.

Але підсумки підбивати ще рано. Попереду ще многі літа творчої праці на славу й безсмертя рідного Українського Слова! Тож з роси і води! І наперед більше з Божою поміччю!

З поклоном доземним Галина ТАРАСЮК

(Джерело: газета «Буковина», м. Чернівці)

**Галина ТАРАСЮК
Михайлові Михайлюкові
на славне 80-річчя
року Божого 2020, 1 жовтня**

До неба встать Карпати,
І стелиться степ до моря.
Єдинокровцю-брате,
О, як нас із нами багато
В безкраїх Господніх просторах!
Та хто ж ми з тобою, брате?
Русини, чи руси-рутенці?
Хохли? Руснаки? Малороси?
І як ми записані в серці
Того, Хто нас сіє й колосить
Над сивим Дніпром і Дунаєм?
І що ми про себе знаєм,
Безсмертні внуки Сварожі,
Діти козацької Слави,
Грішні апостоли Божі,
Пасинки горді держави?!
Що доля – як «міст без поруччя»
Понад бистриною Лети?
Історія ж – прірви та кручі,
Падіння й до Неба злети?!
Що в «білім-пребілім полі» -
«Дзвонар» із «заглухлим дзвоном»?!
Чи спряжена спрагою волі
«Криниця під каменем»... в зоні?!
То що ж ми про себе знали
Справіку, зучора й донині?!
Що тільки – Господні васали!
Що віддані – лиш Україні!
Хоч душі наші по вінця
Налиті вселенським світлом,
Ми зроду були – УКРАЇНЦІ
І будем – допоки світу!

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Михайло МИХАЙЛЮК

БУЦЬО

(Оповідання)

Як тільки рипну сінешними дверима і стану на порозі, лакомно вдихаючи свіжого повітря, що п'яно пахне землею і травами, а ще чимось невловимим, гейби то нічний птах пронісся над нашим обійстям і приніс на крилах зі свого безмежжя невідомі аромати, з буди, що притулилася під стополею, висуває чорну кудлату голову Буцьо. Смачно позіхає, аж червоний свій язик вивалює і показує чорне піднебіння роззявленої пащі. Сідає на задні лапи й тріпотить хвостом, пильно слідкуючи за мною чорним оком.

Не перестаю дивуватися, як це він своїм собачим нюхом чи слухом вгадує, коли це саме я виходжу надвір. Бо скрипнути сінешними дверима може хто небудь з хатніх, та Буцьо безпомилково вгадує коли роблю це я.

Стоїмо собі: я на порозі, а Буцьо перед своєю будою, наче змагаємося у терплячці: а хто озветься перший? Бо ми щоранку звикли вітатися. Але статечно, погосподарськи, а не по-хлоп'ячому: я його окликну «Буцьо», ще й присвисну, а він весело заскавулить і радісно гавкне басом. Таке між нами давно минулося. Бо відколи я приніс його щенятком додому і назвав Буцьом, пройшли роки. Тоді я пас вівці на толоці, а він ледве від цицьки суки-матері відлучився.

Буцьона прив'язі, якличить псові, котрий не дармовий хліб їсть з рук господаря, бо сторожовий він, а не якийсь панський цуцик. Звук

до гайштука, хатні, спасибі, не кривдять, годують, щодня у стару риночку свіжої водиці наливають. А ще має свою собачу радість, яку не проміняв би на ніяку свободу, якою солодкою і манливою не була б вона. Це ранковий скрип дверей, з яких виходжу я. Наше «вітання». Спочатку мовчазні взаємні обзори, а потім один з нас не витримує і виказує свою радість. Майже незмінно першим озиваюся я, та не голосом двоногої істоти, бо на нього Буцьо тільки виляє хвостом, а його мовою: гав, гав, гав! Себто: як ся маєш, як тобі ночувалося, на кого серед ночі гвалт підняв? А Буцьо заспокійливо: – гав гав гав! – тхір тут шнарився, до курника хотів залізти і якби не гайшук на шиї і ланцюг, роздер би смердюка...

І так віддано дивиться мені в очі, що аж совісно стає, що такий вірний пес на прив'язі.

А Буцьо знову: гав! – але тепер вже інакше – вимогливо, мовляв, зголоднів я за ніч, хіба не можеш здогадатися?

Зараз дам тобі гам-гам, – заходжу до хати і виношу окраєць хліба чи кусень студеної мамалиги і кидаю йому. Буцьо ловить їжу на леті, а потім прилягає на черево і, тримаючи цупко передніми лапами, починає гризти. З'ївши сніданок, облизується і зиркає на посудину зі вчорашньою водою, в яку вітер навів сміття – гав!

Виливаю застоюну воду і наливаю свіженької. Буцьо весело, з підстрибом схвалює мою догадливість: гав! гав! гав!

Михайло МИХАЙЛЮК

ДЗВОНАР

В його пучках буяли квіти,
Вітри від дива никли ниць,
А хмари спрагли, непримітні
Вінком вітали блискавиць.

Сферично мідь косила тучі,
Бо дзвін органом рокотав.
Од леза грому нили кручі
І час камінний дибки став.

А він, зв'язавши туго серце
Із серцем дзвона, наче вісь
Землі і неба в ньому терням...
Дзвонар в Титана переріс!

«Набалакалися» ми з Буцьом і начебто кінець. Тому вдаю, що виходжу з подвір'я на вулицю. Як лиш відчинив хвіртку, Буцьо заволав: га-у-ууууу! Це я навмисне «забув» про його щоденний «моціон» (від латинського motio – прогулянка з гігієнічною і лікувальною метою).

Це означає, що я знімаю з Буця нашійник і випускаю на дорогу. А він кулею пробігає двічі півдороги, що веде на Гораїц, потім із високопленим язиком без примусу заходить у подвір'я, підходить до буди і покірно підставляє шию: прив'язуй!

Від такої собачої покірливості наче клубок застрягає у горлі, тому заспокоюю Буця лагідним голосом, що більше такий кепський жарт не повториться з його ранковим «моціоном», але у відповідь він понуро і здивовано «витріщився» на мене, бо, очевидно, чекав від мене не слів, а звичайного заспокійливого «гав-гав-гав», тобто «бігме, більше не буду...».

Микола ВЕГЕШ, Ірина Люба ГОРВАТ

МОЛОДІСТЬ РОМАНА ШЕПТИЦЬКОГО (1865-1899)

(29 липня цього року вшанували 155-річчя від дня народження

Митрополита Андрея Шептицького)

«Якщо Бог дозволить йому далі жити й, як досі, витривати в ласці, він зробить багато добра й, може, колись, коли він і я будемо навіки об'єднані в Бозі, тоді, може, хтось схоче докладніше розказати про оце життя, початки якого я тут описала...»

Софія з Фредрів Шептицька

Майже всі біографи майбутнього митрополита погоджувалися з твердженням, що рід Шептицьких надзвичайно давній. Він бере свій початок з часів Галицько-Волинського князівства. Один із найближчих соратників митрополита о. Кирило Королевський стверджував, що витоки роду Шептицьких «сягають XII ст. Із-поміж багатьох імен, які прикрашають сьогодні польський гербівник, як Любецькі, Св'ятополк-Четвертинські, Св'ятополк-Мирські, Огінські, Пузини, Сапіги, Тишкевичі, Ходкевичі, Хрептовичі, Володимири, Кисілі, Сологуби, В'ельгорські та інші, цей рід упродовж тривалого часу повністю належав до найдревнішої гілки народу Давньої Русі; донедавна на Заході його радше називали рутенським, але сьогодні він має честь називатися українським унаслідок відносно недавнього поширення географічної назви, яка означала колись більш обмежену і специфічну територію»¹.

На думку іншого соратника Великого митрополита о. Василя Лаби, «гніздом шляхетського роду Шептицьких були його маєтності в черемиському князівстві, коло Перемишля і Самбора, а між ними село Шептиці. Вже старовинні грамоти з XIII сторіччя згадують про Шептицьких, які були на службі черемиських князів»². Цієї хронології започаткування древнього роду притримується також Блаженніший Любомир Гузар: «Уже в документах XIII ст. згадано про рід Шептицьких, а їхній герб – підкова, увінчана хрестом і стрілою з правого боку, – відомий ще раніше»³. Сучасний дослідник Я. Заборовський притримувався думки, що рід графів Шептицьких «виводив себе з галицьких бояр XIV ст.»⁴. Є. Небесняк констатував, що «одним з аристократичних українських родів, які найдовше втрималися прив'язаними до свого

рідного національного коріння, був древній боярський рід Шептицьких. Його родинним гніздом, осередком та основною поселістю були спадкові володіння, що знаходилися на черемиських землях, в безпосередній близькості до міст Перемишль і Самбір. Саме там і розкинулося старовинне село Шептиці... Архівні фонди доносять до наших днів свідчення деяких офіційних документів XIII століття, в котрих стверджується, що вже тоді Шептицькі входили в склад удільних черемиських князів. Дещо згодом, коли в XIV столітті Польща захопила територію сучасної Галичини, спеціальним декретом, датованим 1469 роком, за родом Шептицьких твердо закріпився титул «бояр»⁵.

У тексті грамоти князя Льва Даниловича, затвердженої польським королем Жигмонтом Августом 27 грудня 1458 р., вказувалось: «Во ім'я Отця і Сина і Духа Святого Амінь. Леон Данилович з Божей ласки Великий Князь всієї Рускої землі Галички, Новоградски, Трубовольські, Червенски, Перемишльські, Звіноградські і Всеї Русі Господар. Всім Нам Вірним і милим Бояром, Пулковником, Судившим градзким і цілому міру християнському поздоровленіє. Ото пришов до нас наш Бояр і Судивши граду Перемислского на ім'я Ярославич, Юліянович Шептиці, син Юліяна Павловича Шептиці, внук Павла Мелентиновича Шептиця, а правнук Мелентина Шептиця і упросив нас о видання такої Грамоти: «Ми Леон Данилович Всієї Рускої землі даємо нашому Боярови і Судивщиму граду Перемского села наше Канафости і Манастир с. Онуфрея в землі, а Князтві нашим Самборским будущим, а землю на село Шептице і село Воцанці належне до його Отця, діда і прадіда єму і всій его потомности, так землю на заложене села Шептиці, село Канафости і Манастир с. Онофрея з землі Самборській на вечне часи всієї його потомности даю і дарую. А ктоби наш велико княжжі Лист мав зломати, буду мал з ним Суд перед Богом. – Писалося в Літо од Рождества Христа Бога Тисяча Двохсот сімдесятого четвертого»⁶. Судовим процесом 1469 р. було підтверджено, що Шептицькі є люди «вері нобіліс».

1 Королевський К. Митрополит Андрей Шептицький (1865-1944) / пер. з фр. Я. Кравець. Вид. 2-ге, виправл. Львів: Свічадо, 2016. С. 27.

2 Лаба Василь. Митрополит Андрей Шептицький. Його життя і заслуги. Люблин: Свічадо, 1990. С. 9.

3 Гузар Л. Андрей Шептицький митрополит Галицький (1901-1944) провісник екуменізму. Вид. друге. Жовква: Місіонер, 2015. С. 36.

4 Заборовський Я. Ю. Митрополит Андрей Шептицький. Нарис про життя і служіння народові (1865-1944 рр.). Івано-Франківськ, 1995. С. 6.

5 Небесняк Є. Митрополит Андрей. Обширне популярне видання про галицького митрополита Слугу Божого Андрея Шептицького (1865-1944). Рим – Львів: Салвід [Видавництво оо. Салезіян східного обряду]. 2003. С. 18.

6 Ленчик В. Визначні постаті Української Церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріярх Йосиф Сліпий. Львів: Свічадо, 2004. С. 119-120.

Львівський дослідник Л. Войтович писав, що Шептицькі «належали до середньої шляхти. У 1628 р. мали села Шептичі та Вошанці (нині село Вошанці Самбірського р-ну) і половину Кальнохвостів, частки сіл Монастирець (нині село Стрийського р-ну), Ільник Шляхетський (нині с. Ільник Турківського р-ну), володіли селами Тур'є та Угерців (нині обидва села Старосамбірського р-ну; усі Львівської області). Зберігали вірність православ'ю до початку XVIII ст., підтримували Львівське братство, давали кошти на друкарство»⁷

Ще в середині 30-х років XX ст. ґрунтовну статтю про рід і герб Шептицьких опублікував Іван Шпитковський⁸. Автор, не сумніваючись в українськості герба Шептицького, звернув увагу на одну обставину: «... Два джерельно найстарші Шептицькі непослідовно описують свій герб та що не подають згідно його назви, бо цей спліт кириличних букв трудно було їм геральдичним робом описати. Він не носив ніякої назви... ані теж не належав до ніякої гербової філіції у польському геральдичному розумінні. Аж геть пізніше стає ця гербова печатна монограма прибирати назву «Шептиці», а це тому, що ним печаталися (за виїмком ще двох родин) одні лише Шептицькі. Не дивно теж, що Варлаам Шептицький, на виданій ним книжці, замість вже загально вживаного гербу Шептицького кладе на ній лише монограму «Ш» на основі ремінісценцій давніше вживаного азбучного гербового знаку, що збереглися (збереглися – Авт.), як звичайно, найдовше в людей духовного звання, тоді найбільш образованих мужів. А цим неначе пояснює, що цей родовий герб є нічим іншим, як змодернізованим, кириличним печатним знаком»⁹. Свою багаторічну роботу І. Шпитковський завершив висновком: «Резюмуючи наші здогади, можемо лише приблизно означити час повстання цієї кириличної монограми, ставляючи його в границях між XIII а XIV ст. Так виглядав би наш гіпотетичний висновок відносно часу повстання кириличного гербового знаку Шептицького, первісного печатного знаку предків роду Шептицьких»¹⁰.

Великі зрушення у вирішенні цієї проблеми відбулися після публікації ґрунтовної монографії Івана Матковського¹¹. «До двору князя Лева, сина Данила Романовича, названого пізніше Галицьким, – пише історик, – прибуло лицарство з Угорщини. На чолі його стояв комет

Гуйд, на чісму гербі... «у блакитному полі – золотий півмісяць, обернений ріжками вгору, над ним, між двома золотими шестираменними зірками – срібна стріла, скерована гострим кінцем угору. Герб називали Сасом, що українською означає «Саксонець». Лицарі, що прибули з графом Гуйдом, теж визнали Сас своїм гербом. Військо примандрувало не випадково: роком раніше, 1235-го, князь Михайло II Всеволодович, званий Чернігівським, напав на Галич та проголосив сина свого Ростислава (Славонського) галицьким князем. Трон було відвойовано двома роками пізніше. Так починалась галицька історія родів Драго-Сасів, серед яких могли бути і предки Шептицьких, адже Федір з Шептич, якого вважають протопластом роду і який, надаючи відомості про себе 1469 року, задекларував приналежність до родин герба Сас»¹².

І. Матковський переконаний, що питання про представників шляхти, які своїм родовим гербом вважали герб Сас і служили у війську короля Данила Галицького, Великого князя Литовського Шварна Даниловича, а опісля – Лева Галицького, ключове у дослідженні походження роду Шептицьких¹³. Стверджувати про своє руське коріння могли лише ті роди герба Сас, які виходили з близького кола галицького королівського двору. Можливо, саме це давало підставу Варлааму Шептицькому у XVIII ст. заявляти: «Ви повинні знати, що ми – шляхта не від учора, ані з чієї ласки, ані нобілітації, ані подружних кон'єктур ми вирости – але з давніх предків, із заслуг війни і мира [шляхта], так стара, як Русь і віра Христова на ній...»¹⁴. Привілей князя Лева Даниловича був підтверджений Федору з Шептич 1469 р. польським королем Казимиром Ягеллончиком у Городку, а пізніше представники роду Шептицького брали участь у боротьбі проти монголо-татарської навали. Цитуючи праці І. Шпитковського та деяких сучасних польських істориків, І. Матковський, на нашу думку, цілком слушно стверджує: «Один із ранніх представників роду Шептицьких – Федір з Шептич. У справі про підтвердження його шляхетства 1469 року є надзвичайно важлива інформація. Документи передають його родовий знак, який виглядає так: «luna cum duobus stellis». Тобто йдеться про герб Сас.

(Продовження на 18 с.)

7 Войтович Л. В. Шептицькі. Енциклопедія історії України: У 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 633-634.

8 Шпитковський Іван. Рід і герб Шептицьких. Богословія: науковий тримісячник. 1934. Т. XII. Кн. 2-3. Львів: Богословське наукове товариство. Львів, 1934. С. 162-179; Богословія: науковий тримісячник. 1934. Т. XII. Кн. 4. Львів: Богословське наукове товариство. Львів, 1934. С. 262-273; Богословія: науковий тримісячник. 1936. Т. XIV. Кн. 1-4. Львів: Богословське наукове товариство. Львів, 1936. С. 237-250; Богословія: науковий тримісячник. 1937. Т. XV. Кн. 4. Львів: Богословське наукове товариство. Львів, 1937. С. 253-263.

9 Шпитковський Іван. Рід і герб Шептицьких. Богословія: науковий тримісячник. 1934. Т. XII. Кн. 4. Львів: Богословське наукове товариство. Львів, 1934. С. 262.

10 Там само. С. 263.

11 Матковський Іван. Д-р. Казимир граф Шептицький – отець Климентій: польський аристократ, український ієромонах, Екзарх Росії та Сибіру, Архимандрит Студитів, Праведник народів світу, блаженний Католицької Церкви. 1869-1951. Біографія. Львів, 2019. 664 с.

12 Там само. С. 23.

13 Там само. С. 31.

14 Цит. за: Матковський Іван. Д-р. Казимир граф Шептицький – отець Климентій: польський аристократ, український ієромонах, Екзарх Росії та Сибіру, Архимандрит Студитів, Праведник народів світу, блаженний Католицької Церкви. 1869-1951. Біографія. Львів, 2019. С. 33.

МОЛОДІСТЬ РОМАНА ШЕПТИЦЬКОГО (1865-1899)

(Продовження з 17 с.)

Федір подає також родовий знак матері: «ex clenodio matris babatum cum cruce», тобто підкова з хрестом. Цей герб називається Побуг. Як відомо, Шептицькі з XVI століття ідентифікувалися серед шляхти власним гербом, що є варіантом герба Побуг. Цей факт значною мірою підтверджує інформацію про походження роду Шептицьких з числа Драго-Сасів... Достеменно не відомо, за яких обставин і коли рід Шептицьких перестав ідентифікуватись з гербом Сас і отримав право вживати власний герб»¹⁵.

Хоча ще залишається чимало невирішених питань щодо початків роду Шептицьких, необхідно погодитись із висновками, до яких прийшов І. Матковський: «Безсумнівно є факт походження Шептицьких з роду Драго-Сас. Православна традиція, поширена між волохами, прижилася у Галичині та пізніше тривала як традиція Галицько-Волинського князівства. Частина роду герба Сас, вірогідно, була на службі короля Данила Галицького і його сина Лева. Серед них могли бути також і протопласти роду Шептицьких. Один з аргументів, чому такі родини герба Сас, як Гординські й Кульчицькі, залишились православними, а пізніше стали греко-католиками, була якраз ця пам'ять про присутність в історії руської держави, і ця присутність підтверджувалась документами про надання маєтків Левом Галицьким. Що стосується роду Шептицьких, то марно визначати, чи були вони русинами-українцями, чи волохами, чи поляками. Важливим є те, ким вони себе вважали»¹⁶. А вважали вони себе українцями. Цю українськість майбутнього митрополита влучно описав у своєму романі С. Герман: «— Пан припустився помилки, пане Шептицький, — секретар деканату правничого факультету Ягеллонського університету, невеличкого зросту худорлявий чоловік у срібному пенсне, подав Романові заповнену кілька хвилин тому анкету. — Помилку? Яку помилку? — перепитав Роман. — Тут, у графі «народність», пан написав «русин». Для графа Шептицького, погодьтеся, звучить якось ... е-е ... не цілком, сказати б, до ладу ... Роман узяв до рук анкету, ще раз перечитав її і, не зробивши жодних виправлень, віддав секретареві. — Тут усе написано правильно. — Пра-

вильно? Кажете, все написано правильно? Що ж ... Бажаю панові, графе Шептицький, усіляких успіхів, — сказав секретар, і пенсне його зблиснуло холодним відблиском»¹⁷. Уже батько Андрея, граф Іван Шептицький, уважав себе належним до польської знаті, обіймаючи високу державну посаду. Та він не цурався і не забував свого походження. Коли в 1911 р. група українських послів до австрійського парламенту подарувала йому портрет його відомого сина, граф сказав їм: «Простіть, панове, що не промовляю по-руськи, але впевняю Вас, що я є русин»¹⁸.

Рід Шептицьких був тісно пов'язаний з історією церкви. Саме з нього походили предстоятель Української Греко-Католицької церкви, єпископ, а згодом — митрополит Київський, Галицький і всієї Русі Атанасій (1729-1746), уніатський єпископ Львівський Варлаам (помер 1715), римо-католицький єпископ Єронім Шептицький (1759-1773), єпископ Перемишля Атанасій (1762-1779), єпископ Львівський і митрополит Київський, Галицький та всієї Русі Лев-Людовик (1778-1779)¹⁹. З цієї родини походило і чимало менш знаменитих ченців, служителів церкви. В середині XIX ст. рід спіткала досить типова для української шляхти доля: перехід на римо-католицький обряд і як результат — полонізація. Можна лише дивуватися, що один з найвідоміших українських родів не покинув рідної мови раніше, адже переважна частина української шляхти встигла зробити це ще в другій половині XVI — першій половині XVII ст.²⁰ У XVIII ст. багато відомих родин прийняло латинський обряд, та, все-таки Андреїв дід Петро, який помер у 1848 р., ще вважав себе українцем²¹.

Першим видатним ієрархом Української Церкви був Варлаам Василь Шептицький, який пройшов шлях від монаха в Унівському монастирі до архімандрита і єпископа. Доклав чимало зусиль для підвищення освітнього рівня монахів, видаючи книги і молитовники («Акафіст», «Зерцало Богословія» Кирила Транквіліона Ставровецького, «Усительное Євангеліє», «Житіє Великого Князя Володимира Київського»). Про діяльність єпископа Варлаама В. Ленчик писав: «Св'ячення на єпископа відбулись 15-го червня 1710 р. в церкві Спаса коло Самбора. Варлаам мав тоді 64 роки, однак з молоде-

**Митрополит
Атанасій**

Єпископ Варлаам

¹⁵ Там само. С. 37.

¹⁶ Там само. С. 41.

¹⁷ Герман С. *Віа Романа. Життя митрополита А. Шептицького*. К.: Ярославів вал, 2019. С. 9.

¹⁸ Гузар Л. *Андрей Шептицький митрополит Галицький (1901-1944) провісник екуменізму*. Вид. друге. Жовква: Місіонер, 2015. С. 37.

¹⁹ Королевський К. *Митрополит Андрей Шептицький (1865-1944)* / пер. з фр. Я. Кравець. Вид. 2-ге, виправл. Львів: Свічадо, 2016. С. 27; Батій Я. О. *Андрей Шептицький*. Харків: Фоліо, 2018. С. 7-8.

²⁰ Заборовський Я. Ю. *Митрополит Андрей Шептицький. Нарис про життя і служіння народові (1865-1944 рр.)*. Івано-Франківськ, 1995. С. 6.

²¹ Гузар Л. *Андрей Шептицький митрополит Галицький (1901-1944) провісник екуменізму*. Вид. друге. Жовква: Місіонер, 2015. С. 36.

чою енергією взяв керму єпархії. Мав він немало клопотів з грабіжкою маєтків єпархії, що їх у різних часах присвоювали собі різні шляхтичі...Єп. Варлаам зайнявся також реформою Василіянського чину, скликавши 1711 року до Унева ігуменів. Єп. Варлаам ставав також в обороні кривдженого світського кліру, пишучи часто до свого знайомого гетьмана Сенявського, і дуже часто така інтервенція допомагала. Єп. Варлаам був оборонцем покривджених міщан під утиском польської адміністрації у Львові. Своїми впливами він, підпомагаючи міщан морально і фінансово, добився-таки рішення королівського суду у Варшаві, який надавав львівським міщанам рівні права з римо-католиками»²².

Справу єпископа Варлаама продовжив син Олександр Шептицький Атанасій-Антоній. У 1717 р. він заснував Братство при храмі св. Юра у Львові й надав йому статут. Атанасій вступив на митрополичий престол у 1729 р. «Час митрополитування Атанасія, – писав відомий історик церкви Іриней Назарко, – це час нервовий, час перед бурею. Митрополит мусів майже дослівно щодня вести боротьбу, як не з латинниками, то з нез'єдиненими. Шептицький сповнив своє завдання успішно. Виявив просто подиву гідну діяльність майже в усіх ділянках церковного й національного життя. Визначався, як усі Шептицькі, великою безінтересовністю і шляхетністю серця, чого докази дав при створенні одного Чину св. Василія Великого, гарячою ревністю в поширенні з'єдинення, неустрашимістю в його обороні перед нез'єдиненими й латинниками, а в першу чергу батьківською дбайливістю про освіту духовенства. В Атанасієві з'єдинення страшило одного зі своїх світських єрархів»²³. Його портрет Андрей Шептицький помістив у Митрополичому палаці²⁴. Хоча Лев Шептицький в ранзі митрополита пробув усього один рік, проте «добре заслужився для Церкви як львівський єпископ і єпископ-помічник митрополита»²⁵. Яскраву оцінку цьому представнику роду Шептицького дав уже згадуваний І. Назарко: «Ревний і енергійний владика взявся зі запалом найперше до реформи світського духовенства. Дбав про належну освіту духовенства і всупереч іншим єпископам, не допускав до священства

нікого, хто не мав належної богословської освіти. Вже 1750 року владика Лев задумав збудувати у Львові свою єпархіальну духовну семінарію, а Папа Бенедикт XIV 1753 р. похвалив цей задум владика. Лев Шептицький піклувався теж Папською Колегією Театинів у Львові, за що вдячна молодь присвячувала йому свої дисертації. Заряд ставропігійської церкви у Львові віддав у руки світських безженних священників, а при відпустових церквах у Зарваниці й Буцневі настановив здібних парохів і сотрудників. При катедрі св. Юра у Львові іменував каноніків і прелатів, що мали творити капітулу»²⁶.

Додамо, що саме Лев Шептицький завершив будівництво Святоюрського собору у Львові: «Св. Юр дістав новий вигляд при перебудові єпископів Атанасія й Льва Шептицьких від 1744 р. Поставлено тоді величаву церкву, яка вважається найгарнішою пам'яткою у стилі рококо у Львові. Церква має план грецького хреста, посередині накрита поважною тяжкою банею, на раменах хреста незамітні плоскі бані, закриті балюстрадами; як прикраси ужито цілої маси ніжно різьблених ваз та рококових орнаментів. Звертають увагу монументальні статуї святих, особливо св. Юрія на коні над аттиком. Всередині церква прикрашена іконостасом Луки Долинського, маляра-українця з кінця XVIII в.; крім головного вітваря є шість бічних, в однім є ікона теребовельської Богородиці з 1723 р.; обкладено її з дорогоцінностей, якими була обвішана. До церкви ведуть подвійні кам'яні сходи у стилі рококо; вежа й інші будинки творять цілість із церквою. З півночі були мешкання монахів, від заходу гостинні палати, з полудня мала бути Духовна семінарія. Палата єпископів, потім митрополитів збудована в перехідному стилі від рококо до царства. Парк своїм поділом й укладом квітників був пристосований до цілості архітектури. При головних будинках були ще прибудови – стайні, кухні, кордегарда для війська, – єпископи мали свою надвірну драгонію, – далі двори й доми до винайму. При єпископській столиці була у своїй часі друкарня...Св. Юр мав також свою бібліотеку, яка почала творитися вже за першого львівського єпископа Макарія Тучапського»²⁷.

(Далі буде)

Єпископ Єронім

Єпископ Атанасій

Митрополит Лев-Людковик

22 Ленчик В. Визначні постаті Української Церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріарх Йосиф Сліпий. Львів: Свічадо, 2004. С. 122-123.

23 Назарко І. Київські і Галицькі митрополити. Біографічні нариси (1590-1960). Торонто: Видавництво отців Василіян, 1962. С. 95.

24 Королевський К. Митрополит Андрей Шептицький (1865-1944) / пер. з фр. Я. Кравець. Вид. 2-ге, виправл. Львів: Свічадо, 2016. С. 106.

25 Назарко І. Київські і Галицькі митрополити. Біографічні нариси (1590-1960). Торонто: Видавництво отців Василіян, 1962. С. 108.

26 Там само. С. 108-109.

27 Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. Львів: Апіріорі, 2007. С. 86-87.

Володимир АНТОФІЙЧУК, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

«НА АРФІ ГОСПОДНІЙ...»: БІБЛІЙНИЙ ІНТЕРТЕКСТ У ПОЕЗІЇ ДМИТРА ЗАГУЛА

(Продовження з № 315)

А зараз задумаймося над іншим питанням. Чому Дмитро Загуд, глибокий знавець і шанувальник Біблії, з-поміж багатьох старозаповітних і новозаповітних книг для своїх поетичних переробок обрав дві – цілком протилежні за змістом: сповнену радощів життя і любовних почуттів Пісню пісень та найпесимістичніший твір у світовій літературі – книгу Екклесіаста? Тут, на моє переконання, годі шукати випадковостей. Цілком можливо, що цей вибір узгоджувався з поглядами поета на світ, збудований на протиставленнях, і відповідав бінарній структурі романтичного двосвіття.

Художнє освоєння Дмитром Загулом Пісні пісень вражає поетизацією найкращих людських почуттів. Ось приклади відповідних зразків:

Зачарований сад –
Ти, кохана моя, –
На криниці печать,
Не дістануся я.

В тім садку виноград,
Пишні квіти лісів,
Кипарис і гранат
Так розкішно зацвів²¹.

Я сплю... та не спить моє серце,
Голос милого чує крізь сон.
Як тихесенько стукає в дверці,
То тихцем зазирне до вікон²².

В окремих віршах Дмитра Загула можна запити паралелі й відлуння біблійних мотивів, які трансформуються під впливом української народнопісенної творчості. Серед них можна виокремити, наприклад, вірш «Повійте, вітри полудневі...», який власне є своєрідною піснею про кохання, однак пошук її основи відсилає до Пісні пісень:

Повійте, вітри полудневі,
На мій таємничий садок,

Хай пахощі ніжні поллються
З моїх щонайкращих квіток.

З пахучих листочків поллється
Розкішний весни аромат,
Прийди, мій коханий, в садочок,
Так пишно розцвівся твій сад!²³

У подібному ключі відшукуємо старозаповітну основу вірша «**Вже давно перестали морози...**», де контамінація народнопісенної структури плавно накладається на біблійні деталі:

Вже давно перестали морози,
Прогрімали холодні дощі,
Розцвілились виноградні лози,
Зеленіють в садочку кущі.
Стала казкою ніченька ясна,
Голос горлиці чути в саду.
Встань та вийди в садочок, прекрасна,
Я тебе на розмовоньку жду.
Смоківниця листки розпустила...²⁴

Майже пасторальним на цьому тлі виглядає вірш «**Скажи мені, любий, де ти блукаєш?**», у якому біблійний субстрат вгадується не за локусними означеннями, а за ледь уловимими натяками на елементи старозаповітної історії повсякденності. Такими ж поетикальними засобами творення сплаву українського та, сказати б, біблійного фольклору користується поет й у віршах «Та чому ти не брат мій рідненький...» та «Мій любий з верхів'я...», де саме на біблійну першооснову вказує лише локус місця дії: «Ти сказав би дівчатам Салиму» та «Я вас закликаю, дівчата Салиму». Подібний поетикальний підхід реалізовано й у віршах «Зі мною з Ливана, сестричко кохана...», «Я нарцис Саронський, лілія долин...».

У вірші «**Я, сестрички, до вас маю просьбу одну...**» поет знаходить особливий художній підхід до Пісні пісень: ліричним героєм виступає тут не юнак, а закохана дівчина, яка характеризує свого коханого:

²¹ Загуд Д. З зелених гір: Поезії. – К.: Час, 1918. – С. 78.

²² Там само, с. 83.

²³ Там само, с. 79.

²⁴ Там само, с. 75.

Його ноги стоять, як високі стовпи,
А підніжки у них мармурові
Мов величний Ливан, його зріст, його стан,
Мов той велетен в лісі кедровий²⁵.

Дмитро Загул творить цілісні цикли любовної лірики, яка, з одного боку, наснажена українським народним фольклором, просякнута легким еротизмом і прославлянням кохання, а з іншого, – глибоко закорінена в біблійні традиції, зокрема в Пісню пісень. Одним із найяскравіших прикладів такого еротичного екстазу кохання є вірш «Цілуй мене, милий, в устенька червоні»:

Цілуй мене, милий, в устенька червоні
Я пестоців ждала давно
Твої поцілунки і ласки любовні
Солодші, ніж царське вино²⁶.

Загалом вірші Дмитра Загула, написані за мотивами біблійної Пісні пісень, як і вся його любовна лірика, – то мистецькі шедеври української інтимної поезії. Але то вже тема ширшої розмови.

Поетичне освоєння Дмитром Загулом книги Екклезіаста вказує на ще один важливий аспект взаємодії Святого Письма та українського художнього слова: ідеться про вкрай важливі два аспекти. З одного боку, відчувається вплив Біблії на художньо-естетичне формування стилістики, засобів вираження мови, а з іншого, – на його світоглядно-філософські можливості передачі найважливіших концепцій та ідей *homo religiosus* – людини релігійної:

О, суєта над суєтами!
Все роздано для тлі.
Все суєта під небесами,
Все порох на землі.
Яка користь для чоловіка,
Що так працює він.
Як всі діла його од віка
Вкриває тлін руїн?

Бо рід за родом вимирає,
Летить за роком рік,
А небо синє і безкрає
Не рушиться вовік.
На сході сонце рано встане –
То золото, то кров,
Суєтний мир за дня огляне
І кане в море знов²⁷.

Маємо підстави стверджувати, що за своїми художньо-естетичними параметрами переспів Екклезіаста Дмитром Загулом – одна з найцікавіших вершин українського письменства в освоєнні Біблії. Важливим засобом творення в цьому тексті відчуття всеприсутності *sacrum* стало, безсумнівно, вживання (як, наприклад, у Тараса Шевченка) церковнослов'янізмів української редакції, припасованих до художньої стратегії передачі духу Святого Письма.

Дмитро Загул «3 зелених гір»
(Світлина з електронних
ресурсів Національної бібліотеки
України ім. Ярослава Мудрого)

Застосовуючи до поетового переспіву теорію біблійного ґлокалізму, сформульовану професором Ігорем Набитовичем, можна зауважити ще одну важливу деталь поетики Дмитра Загула. Під *біблійним ґлокалізмом* учений розуміє «багатоаспектне сприйняття біблійними наративами мистецького втручання, абсорбцію й трансформацію традицій, культури, менталітету того чи іншого народу та постання художніх творів, створених на основі Біблії, з різнорівневими біблійними структурами (таку здатність породжує, зокрема, фрактальна структура Святого Письма), в яких вплив національних відмінностей і особливостей, однак, не залишає сумніву щодо їх народження на субстраті Книги книг»²⁸.

Загулів переспів Екклезіаста, власне починаючи від ґеологічного рівня й до стильових засобів вираження, демонструє, як біблійний текст «проростає» на національному художньому ґрунті й отримує нові мистецько-символічні, аксіологічні, естетичні конотації.

(Далі буде)

²⁵ Загул Д. 3 зелених гір: Поезії. – К.: Час, 1918. – С. 82.

²⁶ Там само, с. 87.

²⁷ Там само, с. 89.

²⁸ Набитович І. Універсум *sacrum* у художній прозі (від Модернізму до Постмодернізму). – Дрогобич-Львів: Посвіт, 2008. – С. 98.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

УКРАЇНСЬКА РОМАНІСТИКА РУМУНІЇ: ТРИЛОГІЯ КОРНЕЛІЯ ІРОДА «СВЯТО»

(Продовження з № 315)

Образ дітей Ілаша Доріна в трилогії «Свято»

Віктор любив школу й з іншої причини, але він не говорив нікому про те, що закохався в Оксанку вуйни Аспазії: «...як заспокійливо, як тепло дзюрчить її голос! А очі, які в неї!».

Оксанка теж любила Віктора, бо коли він заходив в їхній клас, чи побачить його на шкільному подвір'ю, кидає своїх однокласниць і біжить до нього.

«Що робиш, Вікторику?» – питає, а її очі сміються, радіють.

Але він не сміє їй відповісти: «Прийшов-сми видіти тебе, Оксаночко!», а тільки ніяково усміхається, червоніє по самі вуха, і покvapно дістаючи з пазухи яблуко, паляничку або грінку хліба, озираючись навколо, тикає швидко дівчині в руку: «На, Оксаночко...», після чого повернеться і піде.

Дома Віктора заставляли працювати менше й легше ніж раніше. Так порадила гуцулка, а Михайло радо робив і за нього, щоб він міг спокійно вчитись. Тільки Івона іноді кидала йому: «Від стільки науки станеш доктором, хлопче...», але в її словах не було докору, а навпаки, хотіла довести, що вона і всі хатні гордяться ним.

Іродів герой Віктор дуже подібний до героя Маріна Преди – Ніке з роману «Моромети». Віктора, як і Ніке після закінчення семирічки нагородили першою премією: дубовим вінцем і двома книжками. Вінець він повісив на сволок у хату велику, а книжки прочитав протягом кількох днів. Якщо батько Ніки Іліє Моромете важко погоджується віддавати сина до школи: «Іншого діла в нас немає! Візьмемось студіювати!», впевнений, що школа нічого доброго не може принести, то Філько, дідусь Віктора (його батько Ілаш Дорін зник під час війни), хвалить внука, і обіцяє повести до Ясс.

«Там у шпиталі поставлять йому око. Правда, буде воно скляне, і бачити ним він не буде, але ніхто не вгадає, що то неживе», але тільки з такою умовою, щоб Віктор ішов учитися далі, до Серету, на його, Фількові, кошти. І так Віктор опинився у місті, де

прожив у школі та в гуртожитку цілих зовсім веселих чотири роки.

В третьому романі «Сонце в очах» зустрічаємо ліцеїста Віктора, який вже не хоче йти до міста з бесагами на плечах («пани не носять бесаги...» – закидає йому Михайло), закоханого й надалі в Аспазію Оксанку, яку майже щодня відвідує, коли приходить на канікули.

1953 року (Ілаш Дорін вже повернувся додому) помирає Філько. Віктор добре знав, що якби не дідусь, він не став би ніколи учнем серетського ліцею і не мав би скляного ока, вставленого замість виїденого вапном і достеменно схожого і кольором, і величиною на його живе. І до кінця своїх днів мали називати його в Златні «Сліпаком». А будучи таким, хіба міг він наважитись признатися Оксанці у своїм кохані? Така думка завжди породжувала в душі хлопця болічу порожнечу, бо не міг уявити своє життя без Оксанки.

Коли канікули наближаються до кінця, хлопця огортає сум – він повинен повертатися до ліцею, а це значить знов розлучатися на два-три місяці з Оксанкою.

Додому приходив рідко – раз чи двічі на місяць. Тридцять кілометрів у суботу із Серета до Златни, а в неділю по обіді стільки ж назад.

Правда, вони пишуть щодня одне одному листи, а це велика радість для Віктора, він любить їх. Любить її почерк – чіткий, заокруглений, рівномірний, ледь нахилений направо... Любить прості жовтаві конверти й такий же зошитовий папір... Любить кожне написане нею слово, а найбільше зі всіх – перші й заключні: «Сонечко моє дороге!» та «Обнімає і цілує тебе – твоя Оксана!»

Тої зими Віктор надіявся, що через віхолу закрийть школи, а він зістанеться ще кілька днів з Оксаною, хоча Івона не згідна, щоб її син – «Скільки у Златні таких, як він?!» – ходив до мужички.

У Віктора серйозні плани щодо Оксанки. Студентом можна бути й жонатим, а що Оксанчина освіта не перевищила сім класів навчання, це, на його думку, така дрібниця, над якою не варта зупинятись, оскільки вона не являє собою перепону в сповненні його планів. Але Оксанчина мати казала, що, якщо він стане студентом, то вона пошле й свою Оксанку до

Поет і в засвітах буде світити, коли творив класично на землі

Чернівецька обласна організація Національної спілки письменників України глибоко сумує з приводу невідвратно втрати: із немірних володінь і межиріччя Пруту, Серету і Дунаю 18 вересня ц. р. на 82-му році життя із квітки-незабудки спурхнула у засвіти добра земна душа талановитого письменника, тонкого перекладача, яскравого публіциста, вдумливого журналіста, достеменно доскіпливого знавця літератури, історії і культури Буковинського краю, оригінального оратора, провидючого мудреця-філософа, універсального прихильника релігії і активного громадського діяча **МІРЧІ САВОВИЧА ЛЮТИКА**.

Гаряче серце обдарованої багатьма талантами людини, котра на землі записягла Небесам своє глибинно-посутнє поетичне Слово-Світло, зримі координати філософських сентенцій із воістину мудрими помислами, наскрізь (за Іваном Франком) просвітленого сіяча і сівача возвишено-духовного, зупинилося о ранній осеневості вересня.

Це не збіг обставин, коли мова про сонячно-соняшну барву стану душі колеги: «Вітчизна світла», «Незгасне вікно», «Відлуння вогню», «У світлі сповідань», «Досвітні вогні», «Палаючий

еон», «Тінь сльози», «У сузір'ї слова», «Вінок сонця», «Зоряний дощ» (твориво власне і перекладене). Список можна продовжити.

Таким він був, Мірча Лютик – всохла на сонці галузка квітки-незабудки, котрому людська доля подарувала обраницю, порадицю життя, берегиню домашнього і поетичного вогнища із неймовірним ім'ям – Доля.

Таким і залишиться поміж суцього товариства.

Нехай чернівецька земля буде Поетові лебединами пухом і пером птахів із озера Миколайчукової закутини, а також – творчим пером, коли про незабутнього завше згадуватимуть і приходитимуть на Алею слави Центрального міського кладовища.

Абеткова «Суть» пам'яті людської, акцентованої слізьми й квітами ацтеків – чорнобривцями, – саме в цьому: мовчати серед цвинтарної тиші «У світлі сповідань» при «Непогасному вікні» лампадки. В ім'я неперебутнє, яке спроектоване на світло, сузір'я і озоріння. Через призму, примат і домінанту високого Слова, яке понад життя бурхливо-збуреним потоком і триєдиним річищем – Пруту, Серету і Дунаю.

Поет і в засвітах буде світити, коли творив класично на землі.

**Від імені буковинських письменників
Василь Джуран**

Сучави чи до Радівців у якесь професійне училище, щоб не відставала.

На розчарування Віктора, школи не закрили, до Серету він домовився йти разом зі своїм однокласником Григорійчуком зі сусіднього села, але, коли доходить до нього, дізнається, що той пішов раніше, не дочекавшись його.

Коли дійшов до Калафендештів, змерзлий хлопець вирішує зайти до когось погрітися, і попадає до хати, в якій жили батьки його викладача математики Олександра Панцира, де і стає свідком їхньої примусової колективізації.

«Хотілось цоркнути чарочку з бадікою Миколою з нагоди прийому в майбутнє колективне господар-

ство. Та ваших батьків не так уже й легко навести на правильну путь...» – промовив один з активістів до професора, коли той появився, а інший додав: «Але прийшов ти, і буде набагато легше переконати їх!».

Віктор просто не міг уявити, що хтось розмовляючи з Олександром Панциром, може звертатися до нього на ти.

Вікторові не вдалось дізнатися, як закінчилась «добровільна колективізація, бо активіст, якого звали «товариш Негря», підбіг чомусь до Віктора, підвів його за рукав і трутнув до дверей: «Нагрівся – ану, шуруй до школи!».

(Далі буде)

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXI)

Літературознавство. Дослідницькі напрямки.
16. Пропагування оригінальної румунськомовної
поезії українських поетів Румунії

(Продовження з № 315)

У попередній статті даної рубрики «Нашого голосу» було висунуто ідею, що останнім часом «діалог» наших українських поетів з румунською літературою став, здається, вагомим і різнобарвним завдяки двом віршотворцям середнього віку – Миколі Корнищанові та Михайлові Гафії Трайсті, яких слід уважати двомовними поетами.

Румунськомовний «діалог», відзначалось у попередній статті, Микола Корнищан, по-перше, широко проводить інтернетною мережею, отожд з віртуальними румунськими адресатами, які там же відзиваються своїми думками про подане автором в інтернеті. Літературне спілкування бінома Корнищан автор-передавач мистецьких меседжів – румунський адресат-сприймач навіть якщо воно інтернетне, слід його відзначати хоча б як показове явище розголосу румунськомовної Корнищанової творчості серед румунів. Авторський розголос підсилюється і виступами Корнищана у румунських публікаціях. По-друге, у Корнищановому літературному «діалозі» слід відзначити й інший аспект: як доказують розглянуті інтернетні й друковані у добірках матеріали, свою «співрозмову» з румунськими адресатами автор, здається, проводить переважно румунськими перекладами чи версіями власних його українських поезій. Між румунськими його зразками, правдоподібно, існують і суто румунські твори, які міг би вказати тільки автор. Визначення їхньої мовної природи – окреме складне текстологічне питання, яким варто б зайнятись, але, може, іншим разом.

Поетичний статус Михайла Гафії Трайсти певною мірою подібний до Корнищанового, але, одночасно, і досить відмінний. Михайло Гафія Трайста теж проводить багате інтернетне спілкування з румунськими шанувальниками його таланту (не ризикую оглянути це питання, не посідаючи всі його інтернетні джерела, яких, може, ні не годиться розглядати). Як, взагалі, відомо, спілкування Михайла Гафії Трайсти із сучасною румунською елітою культури й літератури здійснюється шляхом особистого знайомства, його членством редколегій румунських літературних публікацій, як «Rotonda Valahă» («Волоська ротонда»), «Cronograf» («Хронограф») й ін., його сприянням у якості директора видавництва «Mantaua lui Gogol» («Шинель Гоголя»).

У поезії Михайло Гафія Трайста дебютував 2001 р. українськомовною збіркою «Симфонія шовкових трав», згодом перейшов на прозову творчість (про багатство якої мова піде в іншій статті). А в останні роки він повернувся до поетичної творчості, зрідка друкуючи українські поезії у сурівських публікаціях.

Для необізнаних зі всією творчою «палітрою» Михайла Гафії Трайсти несподіваним, але одночасно цікавим, стало його оприлюднення як автора румунських поезій, друкованих 2013 р. в антології «Carraria» (Вид-во Pastel, Брашов, 2013).

Найновішим виданням його румунських поезій є минулорічна (2019 р.) власна збірка «Bolnav de drum» («Хворий на мандри», видавництво RCR Editorial, Бухарест, 2019), багатий тематичний зміст якої виражено зізнанням, поданим на лицьовій сторінці обкладинки «Mă simt bolnav de drum și de iubire» («Відчуваюся хворим на мандри та любов»), назвами першого розділу (с. 7-90) «Balade pentru inimă și suflet» («Балади для серця і душі») та другого розділу «Disposable poems» («Одноразові поезії»). Дана збірка виявляє ясну відмінність між Трайстовими й Корнищановими румунськомовними поезіями. Якщо у румунськомовних Корнищанових зразках зазвичай відчутно наявне, здається, українське «підґрунття», то Трайстові румунськомовні поезії виглядають безпосередньо замисленими в душі румунської мови. Степан Качук був тієї думки, що українська література Румунії – це прищепи двох великих літератур: материкової української й вітчизняної румунської. Своєю збіркою «Bolnav de drum» Трайста постав суттєвою, цікавою й надійною прищепою румунської літератури, з якою він майже органічно перегукується у тематичному й стилістично-експресивному планах. Його поставу як прищепи української літератури можна б вбачати хоча б в аналогічному уважанні різноматематичних поезій сучасною поетесою Марією Якубовською як «Балади» («Балада про сто вітрів», «Балада про високі сніги», «Балада про білого вершника», «Балада про білий біль», надруковані 2010 року в № 196 «Нашого голосу»), і, відповідно, весь перший розділ «Balade pentru inimă și suflet» Трайстової збірки («Балади для серця і душі») – «Baladă pentru Stepan» («Балада для Степана»), «Baladă pentru mamă» («Балада для матері»), «Baladă pentru neputința tatălui» («Балада для татової немочі»),

«Balada țăranii» («Балада могили»), «Baladă rurală» («Сільська балада»), «Baladă pentru Maramureș» («Балада для Марамурешу»), «Balada neaverii» («Балада убогості»), «Balada ninsorilor albastre» («Балада голубих снігопадів»), «Balada tristeții» («Балада суму»), «Balada ultimului poras» («Балада останнього відпочинку») й ряд інших поезій баладного монохордного настрою.

Органічне перегукування Михайла Гафії Трайсти з румунською літературою зіркіше й детальніше підтверджується використанням спільних почуттєвих настроїв, провідних мотивів, ключових дієслівних мотифемів і стилістичних виражальних конструктів та навіть локалізацій ліричних оповідей. Відмінним в його румунських поезіях, у порівнянні з поезіями румунських поетів, є їх структура, складена зі строф-катренів з перехресним римуванням АБАБ. Дані аспекти наявні, наприклад, у поезії Трайсти

«Balada orașului de sub deal» («Балада міста під горбом»), яку можна б уважати оригінальною художньою «перефразою» поезії класика-символіста румунської літератури Іона Мінулеску (1881-1944) «Acuarela» («Акварель»): у їх поезіях оповідь ліричної дії локалізована у місті: у поезії Іона Мінулеску, правдоподібно, у південнорумунському, у поезії Трайсти – у якомусь місті в Марамуреші. Кардинальна відмінність між поезіями – у їхніх атмосферах та у душевних настроях ліричних актантів: у місті в поезії Мінулеску, в якому «... тричі на тиждень дощить» (*de trei ori pe săptămână*), «із ринв, з парасоль» (*Din burlane, din umbrele*) «стікають» (*coboară*) «каплі дощу даючи/ Монотонне,/ Марне/ І відсутнього життя» (*picăturiloe de ploaie/.../ dăătoare de viață lentă, / Monotonă, /.../ Inutilă/ Și absentă*), «Городяни на тротуарах/ Виглядають, як автоматичні ляльки/.../, що йдуть, тримаючись за руки» («*Orășenii pe trotuare/ Par răpuși automate /.../ care merg ținându-se de mână*»). Гнітючий настрій підсумовано в останній строфі вірша:

În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână
Un bătrân și o bătrână –
Două jucării stricate –
Merg ținându-se de mână...
(У місті, де тричі на тиждень дощить,
Старий і стара –
Дві зіпсуті іграшки –
Йдуть, тримаючись за руки).

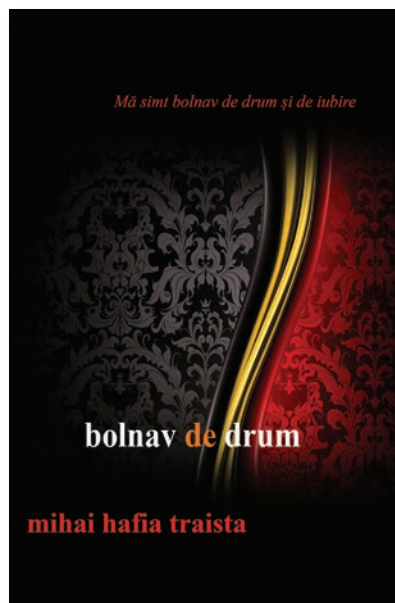
У порівнянні з твором Мінулеску, у поезії Трайсти – вповні контрастна атмосфера – світла, весняна:

Înfloresc din nou castanii
În orașul de sub deal
(Квітнуть знову каштани
у місті під горбом),

яка збуджує в молодих ліричних актантів відповідні настроєво-заохочувальні почуття, й поет, який «*відчуває в душі нові нестримні пориви*» («*Simt în suflet un nou iureș*»), запрошує кохану пані на Мараморошину, в Ардял, де вони проходили теж «*тримаючись за руки*», тільки не, як «Старий і стара», а, як молода життєрадісна пара:

Întâlni un poet și o doamnă –
Trec ținându-se de mână...
(Ось поет і одна пані
Йдуть, тримаючись за руки).

Явні й дуже цікаві перегукування поетичної творчості Михайла Гафії Трайсти з поезією видатного сучасного румунського поета Адріана Пеунеску (1943-2010), особливо на тему синівської любові до батьків та пошани до них, потрактовану останнім зокрема у поезії «*Ruga pentru părinți*» («Молитва за батьків»), ключовий мотив якої,

виражений зворотним дієсловом *a se duce* (*йти, відходити, минати-ся*) у значенні «помирати» («*Dragii noștri, dragi părinți /.../ se sting și mor/.../ la priviți-i cum se duc...*» / «Дорогі наші батьки /.../ гаснуть й помирають/.../Ось гляньте, як відходять...»), виступає ключовим лейтмотивом, вираженням тією ж поняттєвою синтагмою (*a se duce*, поряд із дієсловом-поняттям того ж смислу *a pleca*, «відходити»), у поезіях Трайсти «*Baladă pentru plecarea părinților*» («Балада до відходу батьків», – «*Părinții ni se duc spre veșnicie*» / «Батьки наші *відходять* у вічність»), «*Balada pentru ochii părinților*» («Балада для батьківських очей», –

«...*Înspre ea e dus și tata...* – «До неї *відійшов* і тато»). Поряд з цією синтагмою Трайста використовує і змістовно синонімічну ключову синтагму *a pleca* (*йти, відходити*) на ту ж тему синівської пошани батьків у поезіях «*Baladă pentru părinți*» («Балада для батьків»), «*Balada mamei plecând spre alte zări*» («Балада матері, що відійшла у засвіти»). Про інші смислові співвідносності поетичних конструктів Михайла Гафії Трайсти з конструктами поезій Адріана Пеунеску мова піде, може, іншим разом.

Румунськомовному читачеві поетичну збірку Трайсти тепло й досить детально рекомендує Адріан Іваніцькі післямовою з двома стрижневими темами – «Михайло Гафія Трайста – поет, хворий на подорожі та на кохання» («*Myhailo Hafia Trista – un poet bolnav de drum și de iubire*»), в якій синтезує: «...безсумнівно,/.../ [у збірці] не йде мова про довгі подорожі по Мараморошині, а про душевну інтроспекцію, про любов та безнадію, про життя і смерть, про потяг до Вишньої Рони та її людей».

(Продовження на 26 с.)

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXI)

(Продовження з 25 с.)

У розгляді поезій Трайсти, можливо, слід зазначити відмінний суттєвий нюанс: не вважати їх виключно душевною інтроспекцією (= душевні переживання поета), а й принагідними *мріями* про подорожі, як у поезії Богдана Лепкого «На святий вечір»: «Смеркається. Ослизлий день/ Між мурами [поет жив далеко від батьків, у місті] конає./ В печі червоний блис огонь./ А в сінях вітер грає./ Той тихий і сумний настрій/ Несе мене світами./ І я лечу на крилах мрій/ До батька й до мами». Польотом на крилах мрій у момент найінтенсивнішого душевного переживання, названого румунами *clipa de grație*, Трайста у своїх поезіях створює художню реальність, не реальний світ, а уявний, в якому, перефразовуючи думку французького літератора Альфреда Бегіна про видатного романтика Новаліса, Михайло Гафія Трайста виступає творцем даного світу й одночасно його об'єктом зображення. Світ Трайсти розташований на двох координатах – горизонтальній (сучасній) і вертикальній (діахронічній). Площина першої координати втілена у поезіях про рідну місцевість «Elegie pentru Rona de Sus» («Елегія для Вишньої Рони»), про марамуреський край, про місто Сігет, про Ардял, про Румунію, про друзів, про вічну любов, про різні душевні настрої, про пори року та ін.

Надто цікавий для обізнаних читачів з питаннями культурної антропології є поетичний світ Михайла Трайсти, розташований на вертикальній (діахронічній) площині, у центрі якого знаходиться людський рід, родина, яка в уяві людей архаїчного періоду складалася з двох частин – із земної (з її живих членів) і з частини, що «на тому світі» (із мертвих її членів), дані дві частини сприймалися древніми людьми як єдине ціле, а смерть члена земної частини не сприймалася, доводив французький етнолог Ван Геннеп (у праці «Les rites de passage», Париж, 1909) як фактична його кончина, а як перехід (подорож) «на той світ» (надто поетично названий румунами «*marea călătorie a mortului pribeag*» («довга дорога подорожуючого покійника-скитальця»), в якому він, як і в житті, працює, їсть, п'є і т.п. Між мертвими й живими членами роду, уявляли древні люди, а то й пізніші, згідно із ритуалами Підкарпатської Русі, досліджуваними П. Богатирьовим (у праці «Actes magiques rites et croyances en Russie Subcarpatique», Париж, 1929), існував постійний зв'язок, живі запрошували мертвих на значні рокові свята або на головні сімейні події, наприклад, весілля (надто хвилюючий ритуал просьби жениха і нареченої їх благословіння перед вступом у церкву, біля могили покійного рідного батька бачив я кілька років тому в марамороському селі Русково). Живі зі щирим щемом надіялися принагідного навідування мертвих, як це виражено, наприклад, в українському голосінні по батькові:

Мій таточку, мій рідненький,

.....

Та відкіль вас, мій таточку, в гості виглядають?

Чи вас з руги? Чи вас з м'яти?

Чи вас з рубленої хати?

Чи вас з могили?

Не як жанрова народна усна й писана літературна інтертекстуальність, а як успадкування із загальнолюдського «басейну» цінності прадавньої народної побутовості вбачається архаїчне співвідношення мертвих і живих, передане Трайстою аналогічними поетичними співзвучними конструктами в його поезії «Baladă pentru ziua mamei» («Балада до дня мами»), в якій рідна матуся зображена «одягненою навесні травною» («*te îmbraci în iarbă primăvăra*»), а в поезії «Baladă pentru ochii părinților» («Балада для батьківських очей») рідного сина «Мама дома вижида,/ дець на краю села,/ де трава густіша,/ і ніким несходжена» («*Mă așteaptă mama acasă,/ într-o margine de sat,/ unde iarba e mai deasă,/ unde locu-i neumbat*»).

Інший хвилюючий мотив Трайстової поезії на дану співголосну тему, як у румунському баладному шедевірі «Miorița» («Ягничка»), – це безстрашне сприйняття кончини як природного й неминучого факту, який почергово зазнають предки, батьки, діти. Сповненої співчутливої наснаги даний мотив наявний у передше розглянутій «Молитві за батьків» («*Ruga pentru părinți*») Адріана Пеунеску: «*la priviți-i cum se duc/.../ Dragii noștri, dragii părinți/.../ Ne întoarcem în pământ...*» («Ану ж гляньте, як вони йдуть/.../ Дорогі наші, дорогі батьки/.../ Повертаємося й ми у землю...»). У свою чергу, співголосно з Адріаном Пеунеску, відзивається Михайло Гафія Трайста у поезії «Balada pentru părinți» («Балада для батьків»): «*Părinții ne tot pleacă spre morminte/.../ e rândul nostru/.../ să pornim la drum*» («Рідні батьки відходять у могили/.../ вже й наша черга/.../ вирушати в дорогу...»). Рідному синові у поезії «Balada pentru Stepan» («Балада для Степана») поет по-батьківському говорить про свій «*відхід у вічну тишу*» («*și eu voi pleca spre liniștea eternă*»), де він, подібно предковичним перейденим «на той світ», які там продовжували своє прижиттєве заняття, так само продовжуючи своє земне письменницьке заняття, мовляв, «*має написати про [них двох, батька й сина] пісню*», Степанка ж як любу дитину, ніяк не волюючи засмутити, залишає... «*гасати по ланах люцерна/ та мчатися по нивах конюшини*» («*Te las să zburzi prin lanuri cu lucernă/ și să alergi prin câmpuri cu trifoi*»). Настільки місткий лірично-почуттєвий меседж даної поезії, як і збірки взагалі, не може не торкнутися струну душі читача навіть і у цей сучасний вік неспокою, людської нетерпеливості й інших невиліковних бід.

(Далі буде)

Віктор ГРИГОРЧУК

«Любити свою роботу потрібно вчитися...»

Інтерв'ю з редактором газети «Український вісник» Терезією Шендрою Мальярчук

Терезія Шендрою – марамороська українка із с. Кричунова. Народилася 12 грудня 1956 р. Випускниця українського відділення Сігетського ліцею ім. Драгоша Воде. 3 травня 1978 р. почала працювати у газеті «Новий вік», пізніше перейменованій у «Вільне слово», а згодом в «Українському віснику», де після закінчення Факультету журналістики університету «Спіру Харет» у 2011 р. стала редактором. Вже втретє обрана секретарем Союзу українців Румунії. Мати двох синів та бабусю трьох внучок, яких дуже любить.

Віктор Григорчук: Який шлях Ви обрали після закінчення школи?

Терезія Шендрою: На мою думку, кожній людині Бог вибирає шлях. Всевишній вирішив, щоб я народилася і виросла у прекрасній багатодітній сім'ї. Нас було семеро дітей, п'ять хлопців і дві дівчини, я – наймолодша. Один брат помер дуже молодим.

Вся моя родина живе на Мараморощині, я – єдина, яка пішла у «світ».

Кажу у «світ», бо змалку казала: «я піду у світ». Так і сталося 1977 року, після закінчення ліцею. «Світ» для мене означало місто Бухарест і редакція газети «Новий вік». Тут зустріла добрих людей, від яких мала багато чого навчитись.

Мріяла стати учителем фізкультури, бо змалку займалась спортом, але не вдалося – стан здоров'я примусив відмовитися від фізичних навантажень. І, щоб не марнувати час, після закінчення ліцею я вирішила податися до Бухаресту на інтенсивні курси стенографії, дактилографії та секретаріату.

В.Г.: Як Ви потрапили до «Нового віку»?

Т.Ш.: Напевно, можу сказати про себе, що я щаслива людина. Ймовірність стрінути когось із знайомих у великому місті, як Бухарест, дуже мала. А мені це трапилось.

Одного дня, повертаючись із курсів стенографії, почула голос, який привітав мене по-українськи: «Добрий день, Мальярчук!» (моє дівоче прізвище було Мальярчук). Глянула – а біля мене стоїть пан

Микола Корсюк. Я знала Миколу Корсюка, бо він теж із Мараморощини, а ще у ліцеї він був колегою моїх братів Віктора та Миколи. Крім того, Микола Корсюк був у групі студентів українського відділення Філологічного факультету Бухарестського університету, яка на чолі з паном професором Іваном Ребошапкою прибула на студентську практику до ліцею ім. Драгоша Воде, де я в той час навчалася.

Під час нашої розмови Микола Корсюк, котрий тоді працював редактором у видавництві «Критеріон», запропонував мені прийти до Каса Скінтеї¹, де знаходилися редакції найголовніших публікацій та агенцій Румунії, між якими й редакція української газети «Новий вік». У той час була чутка, що редакції «Нового віку» потрібна друкарка, яка б знала українську.

Мені це сподобалось і, в той же час, схвилювало, не давали спокою всілякі думки: як переконати моїх батьків, аби дозволили залишитись працювати в Бухаресті? Чи зможу я жити так далеко від моїх братів і сестри, від усіх рідних? І як взагалі житиму в такому великому місті? Але це мене не злякало. Я завжди була амбітною, готовою йти вперед, розвиватися, ставити собі нові цілі та досягати їх.

На той час я не знала добре міста, не знала, де знаходиться Каса Скінтеї, але й відваги та рішучості мені не треба було «зичити».

(Продовження на 28 с.)

¹ Каса Скінтеї (Casa Scînteii – Будинок Іскри) – знаменита будівля у Бухаресті, в якій знаходилася головна друкарня держави. Її назва походить від назви газети „Scînteia” («Іскра»), головного інструмента пропаганди Комуністичної партії Румунії. Після Грудневої революції 1989 року була перейменована на Будинок вільної преси.

«Любити свою роботу потрібно вчитися»

(Продовження з 27 с.)

Так, вранці одного дня я «рушила у дорогу» і знайшла Касу Скинтеї. При вході мене чекав Микола Корсюк, він і завів мене до редакції «Нового віку», де я познайомилась з редакторами Михайлом Боднею, Михайлом Михалюком, Іваном Ковачем, Юлієм Лазарчуком, а також із моїм односельчанином (нині покійним) Іваном Мойсюком.

Можу сказати, що того дня я ступила «правою ногою» у нове життя, бо вже через кілька місяців почала працювати у редакції газети «Новий вік».

Я рада, що маю нагоду через це інтерв'ю ще раз подякувати панові Миколі Корсюку. Низький уклін Вам за Вашу допомогу!

В.Г.: *Хто були Вашими першими вчителями в журналістиці?*

Т.Ш.: Почавши працю у газеті «Новий вік», я потрапила у журналістське середовище, і моїми вчителями стали редактори газети, від яких я мала можливість багато чого навчитись. Але, можу сказати, що в мене спочатку була практика, а потім навчання. Коли я відчула, що пора переходити на новий вищий щабель, – поступила на факультет журналістики й знову почала вчитися.

В.Г.: *Розкажіть про Ваш шлях в журналістиці. З чого все почалося?*

Т.Ш.: Ще у редакції газети «Новий вік» я зрозуміла, що значить праця журналіста. Почала запитуватись, чи зможу і я це робити. Час вкотре доказав давно відому істину: якщо людина сильно чогось бажає – то зможе все.

Для журналіста, як, мабуть, і в будь-якій професії, дуже важливим є професійне оточення: колеги, колектив. Мені пощастило працювати з унікальними людьми, які вчили, допомагали, направляли. Серед них відомий український письменник, журналіст та теперішній головний редактор газети «Український вісник» Михайло Михайлюк, котрий вже понад 30 років є моїм шефом, та головний редактор літературного журналу «Наш голос» Ірина Мойсей.

В «Українському віснику» не було конкуренції між редакторами. Редакція майже завжди складалась з двох осіб, головний редактор і редактор. Стосунки між нами були мирними, для мене всі поради головного редактора були корисними, зауваження – конструктивними, і я мала можливість багато чого навчитись.

У газеті «Український вісник» почала складати дитячі сторінки. Але головний крок у журналістиці зробила тоді, коли написала першу статтю, яка появилась у літературному журналі «Наш голос». І це завдяки головному редактору Ірині Мойсей, котра завжди підбадьорює і допомагає мені.

В.Г.: *Ви як творча людина ведете особистий щоденник?*

Т.Ш.: Щоденник – це прекрасна можливість зберегти цікаві спогади. Але, на жаль, я такого щоденника не веду. Може, у майбутньому напишу свої спогади.

В.Г.: *Чим займається редактор у видавництві, які його головні обов'язки?*

Т.Ш.: Незалежно від того, де він працює, чи в друкованій періодиці, чи в радіо або телебаченні, чи у видавництві, для редактора обов'язковою є, в першу чергу, грамотність, а також обізнаність в різних галузях, начитаність. У нього значно більше обов'язків, ніж просто читати та редагувати «сирі» рукописи. Одна з найважливіших речей, яку робить редактор у видавництві, – це вирішує, котрий рукопис книжки вартує друкуватись, а котрий ні. А це – велика відповідальність.

В.Г.: *Який вплив на журнал має редактор?*

Т.Ш.: Робота редактора важлива і цікава. Від нього залежить якість журналу. Він має бути уважним до деталей не лише у тексті, а й в організації процесу. Він виправляє неточності як з мовної, так і з інформаційної точки зору, допомагає автору подати матеріал читачеві в якнайкращій формі.

В.Г.: *Що є натхненням у Вашому житті й коли воно приходить?*

Т.Ш.: Коли читачі газети хвалять наші статті, коли оцінюють нашу роботу, тоді є віддача, яка дарує найбільше натхнення.

В.Г.: *Яка у Вас є невітлена мрія?*

Т.Ш.: У житті кожної людини є місце для мрій. Але для того, щоб вони сповнились, треба не тільки мріяти, а й багато працювати.

Щодо газети, я бажала б, щоб у нас було якнайбільше кореспондентів, читачів, щоб прийшов той час, коли всі сторінки будуть кольорові. Для цього навіть була зроблена відповідна заява до проводу Союзу українців Румунії, але після всіх обрахунків виявилось, що це надто дорого. Тим паче, що окрім «Українського вісника», СУР видає ще п'ять періодичних публікацій.

А ще мрію, щоб прийшла та пора, коли зможу проводити більше часу з моїми внучками, гратися з ними, гуляти.

В.Г.: *Хто для Вас є авторитетом, з ким радитеся, приймаючи важливі рішення?*

Т.Ш.: Маючи на увазі, що редакція газети «Український вісник» складається з двох осіб – головний редактор і я, нормально, що завжди дослухаюся до порад головного редактора. Разом ми знаходимо кращі шляхи у справі підготовки газети чи книжок.

Що стосується особистих рішень, для мене найкращими радниками є мої діти, вони – найцінніший скарб у моєму житті. Ми разом радимось, приймаючи важливі чи менш важливі рішення.

В.Г.: *Матеріал, після якого хотілося покинути журналістику, чи був такий?*

Т.Ш.: Такого кризового стану, щоб я хотіла покинути журналістику, не було. Я люблю свою професію і завжди докладатиму зусиль, щоб добиватися в ній успіхів.

В.Г.: *Коли Ви найбільше пишалися тим, що працюєте редактором?*

Т.Ш.: Я завжди відчуваю задоволення від своєї роботи. Ціную щирість та відкритість у спілкуванні.

На мій погляд, найголовніше – це приносити користь іншим.

Я пишаюсь, коли на стендах виставок, організованих з різних нагод, можна побачити часописи або книжки, видані Союзом українців Румунії.

В.Г.: *Що потрібно, щоб стати редактором – яка освіта/навичка?*

Т.Ш.: Щоб стати редактором бажано здобути вищу освіту в галузі комунікацій або журналістики. Обов'язковий найвищий рівень грамотності, добре володіти мовою, потрібні сильні навички письма.

У наш час редактор має обов'язково володіти профільними комп'ютерними програмами. Він має бути допитливим, проникливим і навіть доскіпливим, щоб уміти гарно подати інформацію, зацікавити читача.

А ще у редактора має бути добре розвинуте почуття відповідальності, редактор повинен розуміти, що від нього у великій мірі залежить якість готового продукту.

В.Г.: *Як потрапити на роботу у видавництво, якщо до цього подібного досвіду не було?*

Т.Ш.: Якби запитати редакторів, котрі працюють у видавництвах, то вони скажуть, що найпростіший шлях – розіслати резюме й попросити тестове завдання. Почати не з редагування книжок, а з вичитування простіших текстів: брошур, проспектів, рекламних матеріалів і т.д. Чимало видавництв готові працювати з фрілансерами, а після першого проекту вже простіше отримати другий. Також можна взяти участь у кількох волонтерських проектах.

В.Г.: *Редактор – робота надзвичайно відповідальна. Як Ви приборкуєте постійний стрес та виживаєте в умовах понаднормової роботи й жорстких дедлайнів, знаючи, що в цей час Ви також є секретарем СУРу?*

Т.Ш.: Правда, робота редактора надзвичайно відповідальна, це професія, яка вимагає постійного розвитку, інформаційного й культурного самовдосконалення.

Можу сказати, що понаднормової роботи у мене дуже багато. Багато відповідальностей як редактора, техноредактора, а також і як секретаря СУРу. Але мене це не страшить, я вмію складати свій графік роботи так, щоб справи не накопичувалися, щоб все було під контролем, без зайвого стресу й метушні. Людина, котра любить свою працю, справиться з будь-яким її об'ємом і, врешті, всьому дасть лад.

В.Г.: *За що особисто Ви любите свою роботу?*

Т.Ш.: Любити свою роботу потрібно вчитися. Той, хто усвідомлює користь від своєї роботи для себе й інших, відчувається набагато щасливішим, ще й працює продуктивніше.

У кожного з нас є різний рівень мотивації. Якщо є мотивація – то завжди буде й охота до праці.

Я люблю свою роботу, тому що кожен день не схожий на попередній. Кожен день потрібно наповнювати ділами, які тобі найбільш до вподоби.

Дякую Вам за таку щиру розмову! Було приємно поспілкуватись! До нових зустрічей на сторінках наших часописів.

Микола КОРНИЩАН

Зі збірки *Нутряна неосяжність* **МУЗЕЙ АНТИПА**¹

* * *

навіть і в цім музеї в яким подеколи
не залишається ніхто
і немає нічого
зараз тут усі ті які вірять що усе
повинно подобати
тільки на те що пізнають уже

глянси що струмлять невагомо
обарвлення пронизані у вітрі
світлі вилиски та їхні погляди
дедалі чіткіші

коли просять нас щоби ми уступили їм
частку нашого повітря

коли кажуть нам як іменуються
піщані призвілля
з-між головних цитаделей

мовбито боялись би дізнатись
про щось очевидне
як наприклад той факт що
віддаль з якої ми приїхали
переповнена покинутими путями

що в наших краях
не можна угледіти майже анічого
з того що не вписується
у фасони прозорості

подібно на це повітря
в яким зберігаються форми живого вогню
потрібного саяву зі снів тих котрі
щоначі
вдихають ту ж саму темряву
однакову поспіль

* * *

вони розуміють тільки частину
з того в чім зізнаємося
в цім музеї
в яким находимо експонати
їм подібні
тих з інших ер

одежу зброю та використані приладдя
усі ці архетипи що зісталися ще живими
їхня говірка без приголосних
уривкові подихи та проймаючі звуки
сердець що стукають в унісон
зі свистом фаль які вібрують
в свічадах зсередини

між цими стінами наче зі склянистого піску
в наявності тих з сьогодення
тих котрі щоби бути зрозумілими
вигадують слова навіть і для того
що навіть і не існує
схожими вечорами на ці віднині
нескінчені та проміннясті
повні повівань які приносять тишу з повсюди
коли підіймаємось сходами з білого мармуру
входимо в інші приміщення
наче в якісь ізолятори
з добре охороненими спогадами

нас просять щоби ми не думали ані про що
тому що усе те що вдержується реальним навечно
не може бути зрозумілим тільки за сприянням
усяких дочасних згодів

отому від нас вимагається щоби ми
додержувалися мовчанки
щоби крокували тільки площинками п'їтьми
з-між рядів відтворень
висвітлених відкілясь звисока
щоби аніщо не залишило враження
що не уписується тільки в свій час
той відтоді
позосталий однаковим постійно
фотографування строго заборонене

¹ Музей Антипа – Національний природничий музей ім. Григорія Антипи у Бухаресті, у якому зберігається понад 2 мільйони експонатів, згрупованих у різні зоологічні, палеонтологічні, мінеральні та скельно-етнографічні колекції.

через те що завдяки несумісним
інтерференціям
утворюючи оптичні ілюзії
можна би одержати інші відбитки

того що не було ніколи
але могло згенерувати щось інше
щось призначене скасувати
саме наш час

коли уловлюємо тільки частину
з того що нагадує нам
чим більш реальніші можливості

неодмінного прийдешнього

* * *

проживаємо те дивне відчуття
повне відчуження
від всього того що облягає все оточення
з якого здається що зникає
частина простору

підозрюємо що це вже не ми
ті котрі ще сподіваються
бажають та чекають
щоби було вже пізно

вірогідно що в очах інших
ввижаємося зовсім іншими
тим паче що і ми самі
покидаючи музей
знаємо що не пізнаємо майже нічого
з того часу в якому не існували

коли інші замість нас
бажали бути десь інде
в інших роках та в інших вечорах
може і в цих відтепер

коли в моїй присутності
відчуваю що відчуваєш себе іншою
зазираєш в даль
за грані баченого
мовбито саме там
міг би існувати інший час

начебто там міг би знаходитися
і я
в тім сьайві
наділяючи інші форми
задосить можливій реальності

позбавленій теперішності
але повній повітря що помагає нам
бачитися

розуміти що ті відсіль
може вже й не ми

в цім місті в якому
усе змінюється постійно

цими годинами сутіней
коли десятки чужих тіней
проходять поруч та мовчать
а в закритім на ніч музеї

вже не лишається нічого
нема нічого

Літературно-культурний календар „Нашого голосу” ЖОВТЕНЬ

1 жовтня

• 80 років від дня народження Михайла Михайлюка (1940) – українського письменника, літературного критика, журналіста, головного редактора газети «Український вісник».

10 жовтня

• 10 років від дня смерті Іоана Ковача (1940-2010) – румунського письменника, перекладача

(з української на румунську мову), редактора газети „Curierul ucrainean”.

25 жовтня

• 76 років від дня народження Миколи Крамара (1944-1918), фольклориста, диригента та викладача музики.

ЛИСТОПАД

11 листопада

• 86 років від дня народження Миколи Майданюка (1934 - 1934), українського публіциста, диригента та викладача фізкультури.

19 листопада

44 роки від дня народження Миколи Корнищана (1976 р.), українського письменника, викладача.

Лариса-Міхаєла ІСПАС

В ПОНЕДІЛОК ПІСЛЯ ФОМИНОЇ НЕДІЛІ

(міні-роман)

(Продовження з № 315)

* * *

*There's a feeling I get
When I look to the west,
And my spirit is crying for leaving.
In my thoughts I have seen
Rings of smoke through the trees,
And the voices of those who standing looking.
Ooh, it makes me wonder,
Ooh, it really makes me wonder¹.*

Джеймс Патрік Пейдж не був першим коханням Герти Куку, навіть ні другим, ані третім.

Перше своє кохання дочка тисової русалки Міріам та останнього рахмана Миндрула Каравара Куку зустріла на лівому березі Тиси, на старому кладовищі, зарослому кущами диких троянд.

Тут дівчинка з першого погляду закохалася в мармурового голого товстенького ангелика із кругленьким животиком, який сторожив сон старого графа Мігалья Ретті де Рона – великого мисливця, який полював тільки на метеликів, і не на будь-яких, а тільки на сонцевика адмірала, білу Аврору та темнорудого гірняка.

Про це розповів Герті мармуровий ангелик, якого вона пізніше у своїх спогадах назве Марблем.

Ще розповів їй, що старий граф, закохався у молоду єврейку Ревеку, дочку мармаційського рабина, і подарував їй сукню, зроблену з крилець метеликів, і намисто з очей зеленого орла, але граф не полював на орлів.

«Тоді звідки мав стільки очей для намиста?» – дивувались усі.

Герта приходила до свого ангелика тільки вночі, щоб ніхто її не побачив. Але одного разу її побачила Параска, Весела Параска, яка навіть не питала її нічого, чия вона, що шукає в той час на старому кладовищі, немовби це було нормальним ділом – зустріти маленьку дівчинку серед ночі на старому, забутому людьми кладовищі.

Весела Параска розповіла їй, що бачила «Йсуса Христа», як спускався з Мигури, з отарою білих вовків, а коли дійшли до озера, що колись пожерло село разом з людьми та церквою, почувся підводний дзвін, тоді Син Божий покликав до себе п'ять риб, поблагословив їх і нагодував отару білих вовків.

Герта навіть не мала часу попрощатися з мармуровим ангеликом, але перше кохання назавжди залишається першим коханням із запахом щастя. Кожна людина має своє щастя, а кожне щастя пахне по-іншому. Гертине щастя пахло рибою, травою та післявеликодніми вечорами, коли батько брав її зі собою на берег Тиси, щоб пускати рікою шкаралупки з великодніх яєць-крашанок.

Правда й він вже не знав, коли йому як останньому рахману треба виконати оцей святий обов'язок перед своїм рахманським родом.

Його батько Забулон Куку завжди святкував Рахманський Великдень в понеділок після Фоминої Неділі.

«Бо так святкують дако-влахи! – говорив він, вважаючи себе волошином на розчарування свого батька Аріматея Куку, який уважав себе гайналем. – Блажінні та рахмани – те саме! То ж в понеділок після Фоминої Неділі – є Рахманський Великдень!»

«Це не те саме! – тупав ногою Аріматей. – Волохи, не пускають водою шкаралупки з великодніх яєць-крашанок!»

«А я пускаю!» – відповідав Забулон.

«Бо ти язичник! Ти зрікся рахманського роду – уважаєш себе дако-влахом! Не хочеш бути гайналем, як твій отець! Тобто я!» – сердився на сина Аріматей.

«Ви говорите, отче?! Тоді чому вважаєте себе гайналем, коли дідусь Констандин та прадідусь Самсон уважали себе гуцулами?» – відповідав Забулон.

«Не верти, бо гуцули та гайналі – те саме, всі є нащадками рахманського роду, а дако-влахи не є нащадками нашого роду, вони святкують Великдень Блажених в день поминок, проводів, це – Родовниця, Бабський Великдень і стільки!»

¹ Я дивлюся на захід,
І на серці туга,
І ридає душа, рвучись на волю.

Наяву, як уві сні,
Кільця диму в листі,
Голосу і очі з давнім болем.

О, як це дивно.
Справді дивно.
(Led Zeppelin – «Сходи до раю»)

Через суперечки між його батьком і дідусем Миндру Каравар Куку святкував кілька разів Рахманський Великдень.

Святкував, як це робив його батько Забулон, дако-влах, в понеділок після Фоминої Неділі, пускав шкаралупи крашанок Тисою, бо рахмани живуть під землею, а шкаралупки перетворюються назад на цілі яйця, а коли допливають у рахманський край, то однісінького яйця вистачає на рік дванадцятьом рахманам.

Іще святкував, як його вчив дідусь Ариматей, гайналь, в страсний четвер і в страсну суботу бо «рахмани святкуватимуть Великдень, коли ці шкаралупки допливуть до них, а саме на Переполовинення П'ятидесятниці. Саме тоді є Рахманський Великдень!»

А також святкував, як його прадідусь Самсон, гуцул, четвертої середи по Великодніх Святах.

Того дня Миндру Каравар Куку не йшов до церкви, але й вдома не робив нічого, тільки постив і молився. Після заходу сонця, коли на небі сходилася вечірня зоря, Міріам русалка подавала йому одне-однісіньке варене яєчко-крашанку. Тримавши яйце в руці, Миндру Каравар Куку ставав посеред кімнати й мовив: «Ходіть, будемо ся всі цим яйцем ділити».

Тоді русалка тисова відказувала: «Та як же ми всі одним яйцем зможемо ся ділити?».

«Коли могли ся в цей Великдень дванадцять рахманів одним яйцем поділити, то зможемо й ми», – відповідав Миндру Каравар.

Після чого поважно оббивав з яйця шкаралупку і складав на стіл, а яйце ділив на п'ятеро, хоча їх було четверо, Карла отримувала два шматочки. Але Герта раділа, бо батько завжди тільки її брав зі собою на берег річки, де кидав шкаралупку промовляючи:

«Яйце не зайде до рахманина, але шкаралупа зайде, та й зайде бізівно²».

*And it's whispered that soon
If we all call the tune
Then the piper will lead us to reason.
And a new day will dawn
For those who stand long
And the forests will echo with laughter³.*

Другим коханням Герти став димбовіцький блакитний Пескеруш⁴ Іван Рибалка. Це було ще перед

її зустріччю з мамою Саламандрою та її дочкою Сімерією. Коли Герта днювала й ночувала то на лівому, то на правому березі Димбовіці.

Відколи пам'ятає себе, мріяла перейти річку, але Тису їй не довелося перейти жодного разу, як вона чула, що це робили контрабандисти.

Саме слово «контрабандист» їй здавалось повним містерії, що містить у собі, якусь таємну дивовижну силу, якою можуть володіти тільки контрабандисти, тому вона так бажала собі перейти бодай один раз у житті через річку, а тут ось – річка, кладки, мости! Переходь, коли захочеш, немає жодних перепон, жодних митників, жодних прикордонників... Тут ніхто не застрелить її, як це трапилось із мармаційським контрабандистом Густієм – єдиним застреленим прикордонниками контрабандистом.

Прикордонники так і не дізнались, хто був ватажком контрабандистів. Довідались пізніше, після смерті дзвонаря католицької церкви Лулу Минестримбе⁵, коли у дзвіниці, де жив Лулу, знайшли цілий скарб: золоті монети, дорогоцінні речі, купу американських доларів та німецьких марок.

Герта щоранку переходила через місток з лівого берега Димбовіці на правий. Від Ханул луй Манук⁶ до горба Митрополії, а вечором – назад до двору. Це було її вранішнім та вечірнім ритуалами.

Саме під час одного зі своїх вечірніх ритуалів зустрілася з блакитним Пескерушом Іваном Рибалкою, в якого закохалася, як і в товстенького ангелика, з першого погляду. Пескеруш відкрив їй одну з найбільших таємниць, які існують на світі: вони, Пескеруші, як і всі інші птахи, не були сотворені Пресвятим Господом Саваофом як птахи, а були книгами, написаними Пресвятим Пальцем, про якого сьогодні люди забули й моляться тільки до Святої Трійці, а не до Святої Пресвітлої Четвірки – Бога Отця, Бога Сина, Бога Святого Духа і Бога Святого Пальця, який написав книги. Бо спочатку не було Слово, а Святий Палець, який написав Слово!

«Чотири це число існування, яке з'єднує серце, душу, ум і тіло в досконалу гармонію життя. Це найбільша таємниця життя, саме тому існують чотири пори року: весна, літо, осінь і зима; чотири сторони світу: схід, захід, південь і північ; чотири стихії природи: земля, вогонь, вода і повітря...»

А іншим разом сказав їй:

(Продовження на 34 с.)

² Бізівно – точно, обов'язково.

³ Хтось шепоче: ось-ось

Пісню світ покличе,

І трубацька приведе всіх нас до тям.

Знову сонце зійде

Для тих, хто так чекає,

Знову сміхом ліси відгукнуться.

(Led Zeppelin – «Сходи до раю»)

⁴ Пескеруш – чайка.

⁵ Минестримбе – криворукий.

⁶ Ханул луй Манук – постійний двір Манука.

В ПОНЕДІЛОК ПІСЛЯ ФОМИНОЇ НЕДІЛІ

(Продовження з 33 с.)

«Птахи – це книги зі Святого Книгоскладу, який знаходився в Едемському Саду, яких написав Святий Палець для першої пари – Чоловіка і Жінки, бо так звалися вони: Чоловік і Жінка! І промовив Святий Палець до них:

– Читайте і насолоджуйте свою душу Словом! Читайте будь-котру з книг, написаних Мною – Святим Пальцем, тільки книгу *Пізнання добра і зла* не відкривайте, бо в день, коли відкриєте її, помрете!

Але окрім Святої Світлої Четвірки існувала і Грішна Темна Четвірка: Бог Зла, його дочка Темрява, Голос Брехні та Гріх, які жили неподалік Едемського Саду. І закохалася Темрява, дочка Бога Зла, в Чоловіка, і запитала його:

– Це правда, що твій Бог заборонив читати вам всі книги зі Святого Книгоскладу?

– Ні! – відповів Чоловік. – Тільки книгу *Пізнання добра і зла* нам заборонено відкривати, щоб не померти в день, коли відкриємо її.

– Не вірте Саваофу, бо Він знає, що в день, коли відкриєте книгу *Пізнання добра і зла*, ваші очі розкриються – і ви впізнаєте добро і зло, і станете Богами!

Тоді Чоловік відкрив книгу й прочитав її, а також дав і Жоні, вона теж прочитала її, і стали вони богами, бо впізнали добро і зло.

Побачивши, що Чоловік та Жінка не послушалися Його наказу, Бог Отець перетворив всі книги на птахів і розіслав їх по всьому світу:

– Літайте, множтесь і заповнюйте повітря, а хто навчиться читати й полюбить вас, для того перетворюйтеся на книги, і хай читають вас!»

Димбовіцький блакитний Пескеруш Іван Рибалка навчив Гертю читати й багато разів перетворювався для неї на книгу, і вона читала й перечитувала його.

Найбільше любила, коли він перетворювався на книгу про острів Ада-Кале, про який розповідали їй мати, тисова русалка Міріам, та Лорелай, королева лостриць.

І так вона дізналася, що на острові-фортеці Ада-Кале, окрім Аллаха та Мухаммеда, жив принц Саманаїд, якого прозвали Мішкін Баба, тобто Обшарпанним Бродягою, могила якого знаходиться на дні Дунаю.

«На краю азійського степу Киргизії, де великі догри Східної Азії перетинаються із західними, знаходиться найбагатша, найсильніша й найбільш густо-

населена держава зі всього Туркестану – Бухара, Бухарське ханство. Ця давня династія проіснувала, поки її останній нащадок, принц Саманаїд, могила якого знаходиться на дні Дунаю, зрікся престолу, покинувши світ, щоб знайти те, що індійські брахмани називають душевним спокоєм. Саманаїд був дуже вчений. Але не був настільки вченим, наскільки був добрим і добродішним, тож, хоча йому було лише тридцять років, коли він покинув палац Бухарського ханства, люди вважали його святим. Але він побачив сон, який сильно вплинув на нього. Тоді попросився з двором, зі своїми вченими друзями, роздав більшу частину багатства бідним, попросив про створення іншої узбецької династії і подався, як йому було сказано уві сні, на святий острів Ада-Кале. Таким чином, він дійшов до Царгорода, який тоді знаходився під владою Туреччини. Сам султан, великий халіф, докладав зусиль, щоб повернути його до Бухари. Однак усі спроби Світлої Порти були марними. Коли Саманаїд хотів покинути місто, губернатор не лишив його, наказавши охороняти всі дванадцять виходів з міста, щоб він не міг покинути Царгород. Але незабаром охоронці з усіх дванадцять воріт міста збіглись, заявивши паші, що князь вийшов одночасно через усі виходи, а вони були безсилі зупинити його. Тоді паша зрозумів, що князь – святий, проти якого він нічого не міг зробити, і дозволив йому йти шляхом, яким покликав його Аллах».

Коли Герта розповіла шустеру⁷ Йоніці Мерджіянну про принца Саманаїда та про острів-фортецю Ада-Кале, той зневажливо махнув рукою. Чув він про Мішкін Бабу, могила якого не знаходиться на дні Гістра⁸, бо його тіло перенесли вдовину річкою на острів Шіміан⁹, і там його могила, а якщо Герта захоплюється таємницями, то не там їх шукає, бо найбільш сповнена таємниць річка не Гістер, а Чорогірла, про яку їй він розповість колись, бо, ади, тепер має роботу – йому треба залатати шкіряну тифельку Міци Чочоліні. А чи знає Герта, хто така Міца Чочоліна?.. Ого, та це найгарніша дама зі всіх дам. Бо кого ж кликав до себе вечорами, коли туга лягала на серденько, товариш Ґеорґе Ґеорґіу Деж? Кликав Лолу, чи Мері, чи Віку, чи іншу котрусь із бухарестських дам?.. Ні, тільки Міцу Чочоліну! А товариш знав чому...

(Продовження на 37 с.)

⁷ Шустер – швець.

⁸ Гістер – Дунай.

⁹ Шіміан – острів, на який переселились жителі острова Ада-Кале.

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 314)

Коли виїхав з Ясс, зненацька потемніло, і зустрів його раптовий дощ з блискавками та громами. Лило, як з коновки, і видимість значно погіршилася. Обережний Микола Іванишин зменшив швидкість до сорока кілометрів за годину. Дощ бив у вікна мікроавтобуса зі всіх боків, а найбільше спереду. Невдовзі у дах машини забарабанив град, але дрібний, тому не представляв для бляхи та вікон жодної небезпеки. Через кілька хвилин град перестав падати, зате дощ продовжував лити ливцем. Дорожній рух в таких умовах був обмежений. Микола Іванишин зустрів лише дві вантажівки та наздогнав віз, котрого обігнав, а через кілька сот метрів побачив край дороги жінку з дитиною на руках. Микола Іванишин не брав нікого в машину, хоч протягом довгого маршруту чимало людей махали руками й просилися підвезти. Але тепер він зупинив мікроавтобус, відчинив двері й гукнув:

– Ходи швидше сюди, молодице, та сідай! Куди це ти з дитиною в таку зливу?!

Була то молода селянка, і якби не дитина, можна було б подумати, що вона дівчина. Молодиця підійшла якось боязко чи то встидаючись, але сіла й усміхнулася вдячно.

– Куди тобі? – повторив шофер запитання.

– У Тиргу Фрумос, з дитиною до шпиталю... Воно захворіло, видай, на кір, і горить страшною гарячкою.

– Та ще довго їхати до того Тиргу Фрумосу? – поцікавився Іванишин. – Бо я нетутешній і...

– Поверх двадцять кілометрів, зо двадцять чотири. Але, щоб ви знали, я маю лише 5 леїв...

– Я не візьму від тебе грошей, – посміхнувся Іванишин. – І підвезу тебе аж до лікарні, щоб швидше проконсультували дитину лікарі. А, бачу, дитина чемна, не плаче.

– Та не плаче, бо дома я вмочила м'якуш хліба в горілку і дала їй, щоб спало.

Ще через два-три кілометри дощ спинився так само раптово, як і почався, а між мокрим і сухим асфальтом виднілась чітка границя, наче хтось ножем відтяв. Хмари залишилися позаду, і на скупаному небі знову світило літнє сонце.

Доїхавши до Тиргу Фрумосу, Микола Іванишин повіз молодицю до лікарні, побажав швидкого

одужання її дитини, а вона не переставала дякувати йому. Потім повернув машину й поїхав далі.

За Пашканами Микола Іванишин зупинив у полі біля криниці – після смачного обіду йому захотілося пити. Вода виявилася дуже добра, холодна, «смачна» і нагадувала йому воду з дому, з рідної Златни; він пив з відра, доки втамував спрагу, і жалів, що не мав якоїсь порожньої пляшки, щоб запасти води на дорогу.

В селах, якими він проїжджав, багато людей голосувало, але Микола Іванишин не зупиняв ніде, бо хотів чесно провести обкатку мікроавтобуса, як вимагають правила, тобто не перевантажувати його, хоч одна-дві особи – не такий уже й вантаж. Ось, ту молодицю з дитиною взяв – хіба міг він проїхати байдуже й залишити їх у таку зливу?!

У Сучаві зупинив лише на кілька хвилин, щоб купити мамі тістечка; в кондитерській випив і лимонад, але вода з польової криниці здалася йому набагато кращою. Потім він поклав шоколадні тістечка на заднє сидіння біля пакунків з подарунками і поїхав далі. Нетерпіння посилювало хвилювання – через пів години доїде додому, до мамі.

На окраїні міста – велике роздоріжжя: дорога вправо веде до Бурдужен, а вліво – до Іцкан. Він, звичайно, поїхав вліво, до Іцкан, зменшив швидкість, коли спускався зі стрімкого горба Замки, переїхав міст через ріку Сучаву і вїхав у містечко Іцкани. Наблизившись до залізничного переїзду, Іванишин помітив, що шлагбаум опущений. Біля шлагбаума стояв гурт людей, осіб десять, більшість із них селяни з торбами та бесагами – мабуть, були в місті за покупками й тепер поверталися додому, чекаючи біля шлагбаума якоїсь «нагоди». Микола Іванишин змушений був зупинити машину. Люди прибігли до мікроавтобуса, а якийсь молодий чоловік навіть відчинив двері:

– Просимо вас, підвезіть нас, заплатимо полюдськи!

– Стійте, люди добрі! На жаль, не можу перевантажувати машину, бо вона в обкатці, – сказав шофер голосно, щоб почули всі, не лише той, що відчинив двері.

В ту мить він упізнав серед гурту Василя Ґуцу, начальника пошти зі Златни, а тому додав:

(Продовження на 36 с.)

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Продовження з 35 с.)

– Дозволено везти, крім шофера, тільки одну особу. Ось, візьму товариша, – вказав він на начальника пошти, – бо старша людина... Сідайте, – підохотив він Василя Ґуцу, а той, впізнавши колишнього голову сільради, був дуже здивований і підійшов якимсь не-сміло.

Василь Ґуцу сів справа, глянув у бік шофера й привітався майже пошепки:

– Здрастуйте! Я вас, товаришу е-е-е, майже не впізнав...

Микола Іванишин посміхнувся:

– То чому? Хіба я так сильно змінився?

– Ні, але... – начальник пошти не доказав, бо якраз над'їхав поїзд в супроводі свисту паровоза, ритмічного стукоту коліс і заглушливого бряжання заліззя товарних вагонів.

Поїзд не зменшив швидкість, а це означало, що не зупинить в Іцканах. Микола Іванишин завів мотор, а коли проминув й останній вагон і залізничник, крутячи рукоятку, підняв шлагбаум, він обережно переїхав колію і, тільки виїхавши на асфальт, збільшив швидкість. Швидко мікроавтобус мав виїхати з Іцкан. Чоловіки мовчали. Іванишина кортіло запитати, що нового в Златні, але спершу подумав знайти потрібні слова, щоб хтось не подумав, що це його таки надто цікавить, або, що він за чимось жаліє, а тому бажав зробити вигляд, що то звичайна цікавість людини, яка певний час не була у рідній місцевості, і тепер питає про новини тільки так, щоб не мовчати, аби випадковий пасажир не подумав, що його ігнорують. Вони саме виїхали з містечка на гостинець, встелений шутром¹, коли Ґуцу сказав Миколі Іванишині:

– Ото мала радуватися ваша мама, що нарешті діждалася бачити вас дома!..

В першу мить Іванишин не зрозумів слова Василя Ґуцу, хоч вони вразили його. Він зупинив машину й крутнувся в бік начальника пошти:

– То як? – запитав Микола Іванишин.

– Що?

– То як: мала мама радуватися?

– А хіба ви не знаєте?

– Що мені знати?

– Що ваша мама, бідна, уже покійна...

Микола Іванишин нахилився ще дужче в бік Василя Ґуцу:

– Що говориш, чоловіче?! – закричав він. – Моя мама померла?! Коли? Як?

– То, значить, ви не знали? Я гадав...

– Та кажіть уже раз! – став він термосити начальника пошти за комір піджака.

– Ваша мама померла минулої зими.

– Минулої зими?! Не може бути!

– На жаль, то правда. Померла бідна лелічка Пасюня зараз по Водохрещі. Я гадав, що вам дали знати...

– Ніхто мені нічого не повідомляв! – Микола Іванишин заскреготав і вдарив кулаком у кермо. – Ну, нічого, покажу я їм!

– Їй, бідній, загорілася хата...

– Що?! Згоріла наша хата?! Невже й мама?!..

– Ні, вдалося винести її, доки мала догоріти хатина, але, на жаль, винесли мертвою – бідна, певне, задушилася димом.

Микола Іванишин опустил голову чолом на руль і вибухнув плачем, глухим плачем, без слів, лиш спина підстрибувала, наче батожили її. Василь Ґуцу не наважувався турбувати його зайвими словами, а втім і не мав уже, що йому казати. Раніше він був певний, що колишнього керівника Златни повідомили про смерть його матері, а він, хто знає, з яких причин, не зміг приїхати на похорон. А, видно, не знав, що його мати померла, і тому продовжував посилати гроші. Ґуцу жалів, що якраз він дав Іванишину таку сумну вістку.

Після двох-трьох хвилин Микола Іванишин підняв голову, витер долонею очі й промимрив скреготучи, ніби сам до себе:

– Сьогодні я уб'ю когось! Бігме, уб'ю, шляк би їх трафив!

Далі повернувся до начальника пошти й заговорив голосніше:

– Прошу вас, розкажіть мені все!

– Я ж сказав, що...

– Зрозумів: загорілася наша хата, і мама отруїлася чадом.

– Так...

– І?

– Ну, хата згоріла дотла, не залишилося нічого з неї – попіл. Погоріли й прибудови, тобто шопа для дров і курник. Коли прибули пожежники зі Сучави, не мали вже що гасити. А опісля, через три дні, поховали вашу маму. Я не був на похороні, але чув, що допомогла де в чому й сільрада, і...

– Хто голова?

¹ шутер – рінь, гравій. (К. Ір.).

– Товариш Івасюк. Секретар златнянської партійної організації теж товариш Івасюк. А домовину змайстрували в колективному господарстві.

– А головою колективу хто?

– Ністор Кишка.

– Кишка? Хто такий Кишка? У Златні нема такого.

– Говорять люди, що він раніше працював у залізничному депо, здається, в Дорнештах. Стільки знається про нього...

– Ага, він робітник, а не селянин! А як ідуть справи в колективному господарстві, тобто, які результати, златняни задоволені?

– Ну, знаєте, як на початку будь-якого діла... – уникнув Василь Ґуцу прямої відповіді.

– А мої Вероніка та Георгій? – знов вибухнув Микола Іванишин.

– Як я зрозумів, вони займалися похороном...

– Займалися, певна річ, що займалися! – ще дужче розсердився Іванишин. – Щоб і надалі одержувати від мене гроші, не повідомили про смерть моєї мами! Я й не уявляв, що вони такі підлі. Ну, підождіть, покажу я їм! – викрикнувся він на начальника пошти.

– Але й у них велика біда...

– Так? То чому? Тому, що вже не одержуватимуть від мене грошей?

– Дочка в них дуже хвора.

– А що? – пом'якнув трохи Микола Іванишин.

– Кажуть, що в неї якась хвороба крові чи що...

Останнім часом бідну дівчину возять по всяких шпиталях...

– Ну, бачите: Бог буком не б'є, – сказав Іванишин, а через хвилину, здавалося, пожалів і поспробував, якщо не заперечити ті слова, то хоч вгамувати трохи їхню злість: – А дитина невинна...

Засіло кількахвилинне мовчання. Задуманий, Микола Іванишин повів відсутнім поглядом понад поля аж до лісу Петрівців, а Василь Ґуцу почував себе ніяково в даній ситуації. Нарешті Іванишин заговорив майже спокійно:

– Не знайдеться у вас закурити, товаришу Ґуцу?

– Цигарки? Ні, я – не курець...

– І ви?

Знову засіло важке мовчання. Раптом шофер без жодного слова вийшов з мікроавтобуса. Він обійшов двічі машину, ніби перевіряючи тиск у шинах ударами носком туфлі, потім постояв якийсь час у насупленому задумі, тримаючи руки в кишенях, після чого повернувся за кермо:

– Ось що, товаришу Ґуцу, – сказав він, – сьогодні мені нема чого їхати до Златни... Поверну завтра, щоб запалити свічку на маминій могилі. Ви зійдете з машини на окраїні Килибанчини – звідти вам уже недалеко йти пішки. Ви згідний? Бо я поїду далі в напрямку Радівців. Ось, візьміть і ці тістечка для своєї дружини. А тепер у мене до вас ще така просьба: не говоріть нікому про нашу зустріч, про нашу розмову.

– Будьте певні, я нікому не скажу, що зустрів вас, товаришу голо...

(Далі буде)

В ПОНЕДІЛОК ПІСЛЯ ФОМИНОЇ НЕДІЛІ

(Продовження з 34 с.)

Йонікові Мерджіняну не доводилось працювати для товариша Дежа, зате у 53' році зшив чоботи для міністра харчової промисловості Петрі Борілі, 54' – черевики для міністра зовнішньої торгівлі Марчела Попеску, а в 55' латав черевики міністрові освіти Ілієві Мурґулеску – ого, які то часи були! Шустер був шустером, черевики – черевиками, а чоботи – чоботами. Все з якісної шкіри, не як тепер... Якби, не дай Бог, прокинувся б його батько шустер Мітіка Мерджіняну, чи дідусь Кароль Мерджіняну, то повернулися б на той світ, коли побачили б з чого виробляють сьогоднішні майстри-фабрикантоші взуття. Бо вже, якщо на то пішло, ні постіл не є постолом зі свинячої шкіри, а з вонючого кавчука⁸, бо вже ні селянин не є селянином – тобто втік від селянина, а

до пана-міщанина не добіг, і так живе, ні сам не знає хто він?..

Після їхньої розмови Герті приснився Мішкін Бабу в образі шустера Кароля Мерджіняну, який шив чоботи тільки для аристократів. Кароль, тобто Мішкін Бабу, стояв на березі Дунаю, і ніхто не хотів його переправити човном до острова Ада-Кале, одні просили грошей, а інші, головню рибалки, не мали часу. Тоді принц Саманаїд, тобто Мішкін Бабу, тобто Кароль Мерджіняну, рушив і пішов по воді. Тоді всі рибалки перелякались і почали молитися. Він же промовив до них:

– Не бійтесь, це я!

– Хто ти є? – запитали рибалки.

– Я той, що не тоне, – відповів він.

– Назви своє ім'я, щоб ми прославили його.

– Бродяга, – відповів Кароль.

І назвали його – «Бродягою»!

А опісля – «Обшарпанім», «Обшарпанім Бродягою»!

(Далі буде)

¹⁰ Кавчук – гума.

Віргілій РІЦЬКО

ЕПОПЕЯ ЗАДУНАЙСЬКИХ КОЗАКІВ

(Драма)

(Продовження з № 315)

10 Некрасівці нищать Січ у Катирлезі

Іван: Цієї весни сповнилося 11 років, відколи ми прибули на турецьку землю й оселились тут з дозволу Порти. Але завжди на нас нападали некрасівці.

Федір: Тут, в Катирлезі, трохи краще. Хоч землі небагато, зате наше число зросло. І рибальство тут дуже добре.

Лаврін: Правда, Федоре, що наше число зросло, що в нас більше борців, але для боротьби з некрасівцями нас все ж таки замало. Вони знають це, тому часто нападають на нас.

Іван: Я дізнався від наших людей, що некрасівці готові напасти на нас знову, щоб вигнати нас із цих місць.

Федір: Добре було б, щоб і під час ночі ми стереглись, бо не знати, коли нападе ворог.

Лаврін: Останнім часом вони надто наблизились до нас.

Іван: Потрібно попередити наших вартових, щоб були пильнішими вночі.

Федір: І погода зіпсувалась.

Лаврін: Вже четвертий день дощ не спинається.

Іван: Обійдімо всіх вартових і застережімо, щоб були пильні, потім ляжемо спати. А завтра буде новий день.

Федір: Тоді зустрінемось завтра вранці.

Лаврін: Най дасть нам Бог спокійної ночі!

Темна, чорна, як смола, ніч опустилася над всіма козаками. Падає дощ, дме вітер. Де-не-де чується моторошне виття собак, іржання неспокійних коней. Вдосвіта разом зі співом півнів крики вартових порушують ранкову тишу.

Вартовий: Тривога! Тривога! Нападають некрасівці!

Інший вартовий: На коней, наближаються вороги!

Чути крики з багатьох сторін.

Голос: Йдуть вороги зі сходу!

Інший голос: Ідуть із заходу! Їх дуже багато! До боротьби, браття!

Наближаються некрасівці на конях. З усіх сторін виїжджають верхи козаки та з бойовими вигуками кидаються до бою.

Козак: Вперед, до боротьби!

Інший козак: Ріжте шаблею, рубайте ворогів.

Інший козак: Не бійтесь смерті! Вперед!

Починається жорстока битва між двома таборами. Чуються крики боротьби й підбадьорювання. Дзвенять шаблі. Падають люди, падають коні. Починає розвиднятися. Некрасівці вже увійшли в козацький табір і почали все палити. Мокра від дощу папороть тяжко горить і пускає задушливий дим. Все руйнується. Козаки, які ще залишилися в живих, відступають, зникають в тумані пахмурного весняного ранку.

Наступного дня після битви козаки визнають перемогу ворога, приходять збирати мертвих та ранених з поля бою. Стоять один перед одним ватажки козаків і некрасівців.

Іван: Ми прийшли зібрати наших мертвих і ранених.

Ігор: Зберіть і покиньте ці місця назавжди. Існує багато землі в турецькій імперії, тож можете жити й в інших місцях. Не забувайте, що тут – ми господарі! Ми прибули сюди 50 років тому.

Іван: Відшукаємо землі й в інших місцях. Але не забудемо лихо, яке ви нам вчинили.

Ігор: І ми готові будемо знову вас вигнати, якщо посмієте повернутися сюди.

Іван: Так, ми програли цей бій, але надіємось, що ми ще зустрінемось.

Ігор: Все можливо. Та знайте, скільки будемо живі й здатні тримати шаблю в руках – будемо готові до боротьби.

Командуючі розходяться. Іван разом зі своїми козаками збирають мертвих і ранених. Мертвих готують до християнського похорону.

11 Похорон

Лаврін: Ось, прибули труни. Скупаємо наших покійних в пахучій воді, у воді, в яку поклали різні трави й квіти.

Надя: Одягнімо їх у чисту одежу для вільного шляху, який поведе їх до нашого Батька в небеса.

Лаврін: Приготуймо так, як навчили нас наші прадіди, покладімо руки навхрест на груди, ікону. Обкладемо їх квітами.

Надя: Свічки хай горять весь час, щоб освітити їм шлях по всіх повітряних митницях.

Лаврін: Панотець проведе панахиду, і залишимо їх тут, на цих місцях, навічно.

Слідує похорон. Спускають труни в ями. Присутні кидають по жмені землі на кожну труну. На кожній могилі ставлять дерев'яний хрест.

Священник: (співає) Вічна пам'ять! Вічна пам'ять! Вічна пам'ять!

Лаврін: Ось приготували все для поминок: коливо, вино і щось поїсти.

Присутні направляються до накритого для поминання стола.

Лаврін: Панотче, поблагословіть обід!

Священник робить знак хреста над столом. Потім бере стакан вина. Виливає кілька крапель вина на землю, хреститься і каже:

Священник: Хай Бог приймає! Хай буде за душу померлих!

Всі: Хай Бог приймає! Хай Бог прощає їх!

Частина IV Горить Січ

12 Дунавецька Січ

Козаки їдуть поволі верхи на конях і розмовляють між собою.

Іван: Тепер нам не треба перейматися некра-сівцями, бо їх стало набагато менше ніж нас.

Федір: Багато з них перестали бути воїнами. Утворились цілі села тихих людей, а їх вояки уже не нападають, тепер вони тільки захищаються.

Лаврін: Це ще доки зможуть захищатися. Бачу, тепер, як тільки ми прибуваємо у деякі місця, вони відразу їх швидко покидають...

Трохим: Ми щасливі, що до нас ще приходять люди. Наше число зростає, як і наша сила.

Олекса: Тепер ми добре знаємо дельту Дунаю від Кілії до Ізмаїлу, від Катирлезу до Ісакчї й аж до Бабадагу.

Трохим: Бачили, що турецькі раї сильні, мають багато воїнів.

Федір: Але в боях вони все більше потребують нас.

Іван: Інакше вони не дали б нам такі землі: плавні, озера, ліси. Тепер наші люди можуть добре господарювати, а ми займатимемось тільки військовою підготовкою.

Лаврін: Нам треба знайти стратегічне місце. Ми сходили вздовж і впоперек цю місцевість, але ніде не знайшли місце, де б можна було встановити кіш.

Федір: Такого місця, як на Запоріжжі, нам уже не знайти.

Іван: Бо на всьому світі іншого такого нема. На жаль, тепер воно буде існувати лише в наших козацьких серцях...

Лаврін: Ніколи не можна знати наперед, якою буде наша доля, доля українців. Може, настане час, а я вірю, що він настане, коли й Україна стане вільною. Не буде залежна ні від турків, ні від москалів.

Іван: Може, наші правнуки, чи праправнуки житимуть у ті часи...

Лаврін: І так добре буде, тільки б Україна стала вільною!

Трохим: А поки що нам треба жити тут, і треба знайти місце, де б зорганізувати кіш.

Олекса: Досі жодна спроба організувати кіш не була успішною. Ні у Вилкові, ні в Караормані, ні у Сейменах.

Іван: Не кажучи вже про невдачу на сербській землі.

Лаврін: У певній мірі це добре, бо так ми пізнали багато територій і набрались неабиякого досвіду. Знаємо, як повинна виглядати земля, де ми можемо заснувати кіш.

Іван: Головне те, що нас вже багато. Що ми сильні. А турки покладаються на нашу силу у всіх війнах.

Трохим: Тяжко зберегти імперію, якщо не маєш військової сили. Бачили, що й у війну турків з москалями наша участь була дуже важлива.

Лаврін: Мене тішить, що нас уже поверх трьох тисяч українських козаків!

Олекса: Ось ми вже вигнали наших ворогів некра-сівців із Сарікьою. Щоб залишитись в житті, вони зреклись всього й подались у безконечний водний світ.

Лаврін: Але й вони нас досить грабували та вбивали наших воїнів.

Іван: Тепер тече вода й на наш млин!

Трохим: Може, й гріх, бо ми тієї ж віри!

Іван: Це не значить, що нам потрібно здатись.

Олекса: За останні роки ми завоювали багато територій, де наші українці можуть жити мирно.

(Продовження на 40 с.)

ЕПОПЕЯ ЗАДУНАЙСЬКИХ КОЗАКІВ

(Продовження з 39 с.)

Федір: Ми маємо багато слобід, де наші браття займаються тим, що краще вміють: рибалять, полюють, вирощують худобу, займаються городництвом.

Іван: Дав нам Бог і доброї землі, і прісної води, і ліса, де живе дичина, і домашніх тварин.

Лаврін: Ми зайняли територію між Тульчею і Дунавцем. Нам треба її захищати.

Трохим: Якщо настала бесіда про Дунавець, Іване, знай, що я добре розвідав цю територію, і, мабуть, вона підходить для заснування нашої Задунайської Січі. Пригадуєш її?

Іван: Пригадую, Трохиме, відтоді все думаю про це місце. Я говорив про нього з батьком, і він був згідний з цією пропозицією.

Лаврін: Це так, Іване, мені здається, що ця територія дуже добра зі стратегічної точки зору.

Трохим: Не дарма римляни, а пізніше генуезці використовували її.

Іван: Гадаю, що треба краще розвідати цю місцевість, бо, може, там і зупинимось.

Федір: Там велика площа землі й води, якою ми володіємо. Там ми будемо у безпеці, а й інші ворожі сили почали боятися нас. Тож можемо бути у безпеці.

Олекса: Гадаю, що зможемо краще все обдумати, якщо поїдемо знову до Дунавця. Тепер побачимо його іншими очима.

Іван: Добре говориш. Цієї ночі відпочиньмо, а завтра вранці направимось до Дунавця. Що скажете?

Всі: Ми згодні, Іване!

Іван: Тоді переночуємо тут!

Наступного дня вдосвіта козаки сіли на коней і відправилися до Дунавця. На безмежні землі та води.

Іван: Ось, доїхали до Дунавця! Відпустімо коней пастись на зеленій траві, а ми детально оглянемо місце, а потім вирішимо.

Олекса: Підемо роздивимось, наскільки підійде ця територія для майбутньої Січі.

Лаврін: Гляньте сюди! Гадаю, що висота цього берега надзвичайна. Мабуть, має біля 15 метрів.

Трохим: Ця ріка буде нас захищати, і зможемо плавати по ній нашими човнами.

Іван: Подивімся на довжину цього берега. Гадаю, що досить нам для встановлення нашого коша.

Олекса: В даліні видніється озеро, яке теж захищатиме нас від ворогів.

Трохим: А там безконечні болота, які поглинуть кожного, хто схоче підкрастися з цього боку.

Іван: А на тім боці викопаємо довгі, на дві верстви окопи. Так забезпечимо захист з усіх боків.

Олекса: А ще зможемо зупиняти великі кораблі.

Іван: Що ж, настав час зорганізуватися. Тепер нас багато, і ми зможемо налагодити козаке життя, яке було у наших батьків на Запоріжжі.

Федір: Виглядає на те, що тут зможемо зорганізувати Січ, подібну до Запорізької.

Іван: Наче бачу: ось тут – козацькі курені, там буде паланка, титарня та інші потрібні будівлі. Не забудьмо й про шинок. А над усім буде височіти свята церква!

Лаврін: Вже залишилось мало часу до осені, тож треба взятись серйозно до роботи. І при Божій помочі 14 жовтня, на святий празник Покрови, будем обирати старшину нашої Січі.

Трохим: Треба, щоб кожний з нас знайшов відповідне місце: в піхоті, кінноті, на флоті – кожний там, де краще розуміється.

Священник: Помолімся Богу, щоб здоровими були, щоби був мир, щоби довершили те, що запланували.

Лаврін: Хай почує тебе Бог, панотче! День закінчується. Ми побачили те, що бажали. Повертаймося до наших місць.

Іван: Понад 50 чоловік хочуть стати козаками, коли приймемо їх?

Лаврін: Завтра маємо час.

Наступного дня 50 кандидатів чекають вступу в козацтво.

Іван: (звертається до кандидата) Віруєш у Бога?

Кандидат: Вірую!

Іван: Перехрестись, якщо ти християнин!

Кандидат хреститься. Так повторюється з кожним із кандидатів.

(Далі буде)

Ілюстрація Михайла ТИМОШЕНКА

Микола КОРНИЩАН

ПАЦІЄНТКА

1.

Уперше я побачив її третього вересня. Уночі, о 4-ій і 5 хвилин. В моєму домі. В кінці коридору.

Сиділа там, у шкіряному кріслі й задивлялась у нікуди. Здавалась пригнобленою і такою віддаленою, нібито й не була з цього світу. Буцімто, навіть і тоді, коли я розглядав її, мов ефір, що згорнувся в щось надто чітке і таке звичайне, водночас, вона залежала як від тодішнього теперішнього, повного постійної світлотіні, так і від спотвореного тремтіння світил, ніби відірваних від іншого виміру; один факт на мент викликав у моїй свідомості досить химерну думку: об'єкт неї не могло бути ані місця, ані повітря для іншої присутності. Особливо тієї ночі. Тієї години, коли сказала, що я повинен був піти за нею нараз. Вимовила, що я, насправжки, навіть і не є тут. А насправді зараз, у ці моменти, я знаходжусь десь зовсім інде. Лежу на перехресті вулиць Покори та Надбережжя. Лежу на ще досить мокрій бруківці. Мертвий вже понад три години, чекаю, щоб хтось знайшов мене; щоб ідентифікував.

— Ти там, милий мій, — зреклася вона. — Але ти вже й не знаєш, що ти є.

— Знаю, — вплутався я, чудуючись її випадковою з'явою. — Поки я тут, знаю, що міг би сказати тобі, що я не знаходжусь аkurat в цьому місці, але тоді навіть і ти зобов'язана бути деінде. Та ні в якому разі не в моєму котеджі, цієї ночі, коли все здається зовсім іншим. У цьому кріслі, де ти сидиш і яке зараз навіть не повинно бути тут, бо ще минулого місяця я захотів позбутися його, як чогось, що мені вже не згодиться ні для чого. Мов від чогось настільки давнього, що, якби зіставив його з будь-чим із цієї землі, не думаю, що зумів би знайти щось збіжне. Аж таке старе, що його навіть не можна й згадати, як щось цілком реальне.

— Ти один, — обставала вона, ніби навіть і не слухала того, що казав я. Говорила доволі чітко, і цей факт змусив мене повірити, що вона не вживала всяких вивертів, повторюваних раніше, щоб уловити мене, що все було саме так, як вона віщала, а, скоріше за все, в її словах, в тій аж такій прозаїчній плавкості, підозрювалась очевидна істина. Те, як вона вимовляла кожен звук, мовчанка з-поміж речень і, особливо, її подих, що набирив дедалі швидших ритмів, все це поволі викликало якийсь незрозумілий острах, як синонім боязні перед лицем абсолютно

випадкової смерті. Перед моєю власною смертю, сприйнятою навіть і зараз, коли я був ще живим. Коли я думав про все це, наближаючись до неї; в той час як вона ігнорувала розглядати мене, позаяк могла навіть і не мати на що дивитись.

Звісно, що не мала чого вбачати, бо я теж, крокуючи вдовж коридору, приближаючись, від усієї своєї істоти, відбитої незмірним дзеркалом з-побіля вікна, бачив лише якусь ледь помітну тінь, темну і без абрисів. Зрів ще щось там, у скляній глибочині. Щось потайне, як з іншого світу. Щось, від чого повинен був би позбутися, якби врахував її розповіді, за котрими слідувало саме те, що змусило мене відчувати своєрідний відчай, який нагрянув нізвідки; змусив учувати, що все, абсолютно все, ставало мені зовсім ворожим.

— Безсумнівно, коли розглядуватимеш власний труп, тобі варто буде мати трохи сухої землі в роті. Такенної, як пил костей. Аби жувати її, щоб не захворіти, коли побачиш себе мертвим. Коли втямиш, що саме ота урочистість, незалежно від твоїх тривог, допоможе тобі признати себе таким, яким ти був, і таким, яким ти вже не є, коли бачиш себе. Коли уто-ропаєш, що тобі припаде сприйняти за правду все, у що віритимеш в той момент. Розуміється, що беру до уваги ті гадки, які, без вагань, є нічим іншим, як заживком досить природних страхів у таких казусах. Маю на увазі неможливість протестувати й протистояти, знаючи, що будь-яка твоя дія, враховуючи оту обставину, може бути лише борнею із самим собою; бранню, в якій, як розуміється, не може бути жодного звитяжця.

Відтак, нехтуючи моєю фізичною наявністю, описуючи мене, вона звільна переходила від другої особи однини до третьої особи чоловічого роду. Говорила про мене, як про когось іншого. Як про того, яким я був, і тепер повинен був вияснити, що насправжки все було зовсім по-іншому, ніж я підозрював. Він — таке дошкульне слово в таких умовах. Вигідне віддалення для абрису зовнішнього габітусу іншого світу; потойбічного світу. Місця, де я жив. Де я був набагато реальнішим, ніж тут. З кожним новим викладом, представленим нею як щось таке, що, почуте ззовні, здавалося набагато чіткішим та справдішнішим, ніж будь-що, що вказувало на підходи, в яких я не впізнавав вже багацько подробиць.

(Продовження на 42 с.)

ПАЦІЕНТКА

(Продовження з 41 с.)

Усі ті предмети в коридорі, нюанси навколо, усе, що ще до вчора вимічало моє буденне існування. Аж допоки поступово я не починав думати, що ані повітря вже не пахне ніяк. А навкругне світло, або те, що ще залишилось від нього, втрачало чіткість звичних кольорів. Було щось в нім, щось, що формувало зовсім інший вимір. Щось, що викликало чимало пересвідчень, дочиста відмінних від усього того, що я переживав раніше. Ті відчуття, які викликали досить дивні думки; що змушували мене думати, що я навіть і не був присутнім. Що хтось інший, незважаючи на мої опори, жив у моєму тілі тієї ночі. Інша істота силкувалася визволитися звідкись з надр паралельного світу, щоб заселити це місце; простір часу, що минав безповоротно. А вона, жінка у моєму домі, була якраз відповідним орієнтиром для отого переходу, між цими зовсім іншими всесвітами. Була тут і чекала, щоб я помилився, щоб дійшов туди, де я зможу зрозуміти, що в тому місці мені навіть не доведеться дихати, щоб продовжувати існувати. Під денним світлом. Та, особливо тоді, коли я переконаюся в іншій фізичній присутності; відірваній від моєї істоти, як якась фальшива тінь, втілена у щось матеріальне та таке чітке, що ніхто не зможе відрізнити правду, припущену лише мною, від тієї істини, яка оправдає зовсім інше обличчя мого буття. Та кучугура ще досить вогкої землі, тріпаючись на перехресті вулиць Покори та Надбережжя.

Проте, тільки зараз я второпав, що не знав, хто вона.

— І все ж, ким ти є насправжки?

— Я — саме та, яка могла б існувати й у цьому житті, — відповіла вона якомога навпростець, довіряючи мене марнославству будь-якої спроби зрозуміти все, що могла означати її фізична впевненість. — Я та, хто боїться, що не знатиме, ким є, — доклала, ніби виправдовуючи моє занурення в щось схоже на сон. Або, іншими словами, у дочиста незнайомий мені простір; із міцними темними стінами, з дверима, залишеними відчиненими лише тому, що надворі не було видно нічого; нічого не залишилось, крім кількох піднятих поблизу над землею каменів; сурогатні каміння або, точніше, загущений перегній, подібний до того, який можна було побачити лише на кладовищах, в місцях зі свіжими тілами. Там, де, либонь, мав би дійти і я, де, оточений цілковитим супокоем, я більше не ро-

зумів би нічого із прийдешньої теперішності; вічне сьогодення, позбавлене щоденних сум'ять і страху перед випадковістю.

— Та все ж, — наполягав я, — як тобі вдалося потрапити саме сюди? І як пощастило взнати саме цю адресу? Як?

— Твоє посвідчення ідентичності знаходиться біля твого ж тіла. Обік інших речей, розкиданих докола: ключ, адаптер оперативної пам'яті та щось, чого я не могла зрозуміти, що то було, бо, ймовірно, після удару воно зісковзнуло у конус тьми. Щось блискуче; здається, металеве.

— Табакерка, — втрутився я і негайно поглянув на скляний стіл, де зазвичай мав лежати отой предмет. Але не побачив анічого. Хоча й був певний, що залишив його там лише кілька годин тому, щонайбільше три, зараз тавлінка з емблемою приміської психіатричної лікарні, де я працював все своє життя, зникла, ніби увійшла в землю. І цей факт, ця майже мимовільна заувага, ще більше посилювала мій страх, що все, що вона казала, було цілковитою правдою. Як той запах, який ставав все сильнішим і сильнішим, чим більше я наближався до неї. Дивний повів. Суміш екзотичних запахів з чимось надто проникливим; майже вбивчим. Щось, що відволікало мене від усього, що мене оточувало в ті моменти. Розглядувати її та підозрювати, що вона ставала все чіткішою і яснішою у тому, майже недопустимому світлі, що зринало з чогось майже неіснуючого, але цілком можливого. Розгалужуючись на племенисті, постійно змінні обарвлення, оточуючи її і відкриваючи переді мною вельми реальнішу істоту, ніж будь-хто інший на цій землі. На перший погляд, звичайну людину, гідну жалю, коли б прийняти іншу сторону дочасного припущення, той факт, що вся ця абсурдність, моя гіпотетична смерть та інші подібні аномалії; усе це мало чітку мету; може, всі ті її слова вбезпечували їй певний притулок, навіть якщо на одну лише ніч. Позаяк, чесно кажучи, вона може, й не була тією, котрою казала, що була, як і я, може, не був тим, ким вона казала мені, що був у ті моменти. Скоріш за все, довірившись марності всього того цирку, я визнав, що моя повноцінна природа була обмежена чимось іншим. Вона була просто якоюсь голодранкою, загубленою в п'яній ночі. Шукала тимчасового осідку. Втрапила сюди випадково. Можливо, втікала від чогось надто небезпечного. Імовірно, навіть від власної смерті. Цей факт якнайліпше вияснив би всю цю фігню, її домисли, що викликали моторошність і якусь відразу до всього, що вимічало моє справдешнє буття.

– Не знаю, – виясняла вона, – не знаю, чим було те, що жартіло. Я не могла висвітлити й мені не було коли тратити свій час на таківські дрібниці. В моїм розумі маячили зовсім інші відбитки. Я силкувалась позбутись якомога швидше отого бедламу, в який увійшла без власної волі. Намагалась відвести увагу від усього очевидного; від смерті, в її найяскравішій подобі. Спонтанна смерть. Побачена поруч. Маючи твій лик. Ті очі, незайняті світлом. Твої руки ...

– Мої руки, – звільняв її від тягаря пам'яті. – Тепер мої руки стають дедалі холоднішими.

– Єхидствуєш? – знайшла сили посміхнутися.

– Ні, – обізвався я якомога ласкавіше. – Я не шуткую. Та навіть і не думаю, що мій теперішній душевний стан повинен би страхати тебе, бо я зараз не боюся смерті, а тільки гадки, що, якщо піду назавжди, після мене, на цій землі ніхто вже не зостанеться таким, як я; схожим на мене. Ніхто, кого ти могла б згадати, як когось абсолютно чужого; аж такого чужого, що, коли забудеш цю ніч, через декілька років допускатимеш, що тобі приснилося все це, навіть якщо ти просто та, хто, як залишаєш зрозуміти, могла б... ти тільки могла б існувати. Отут. В моєму домі. Цієї ночі, яка розпочалася 3-го вересня; о 4-й і 5 хвилин; в цій темряві, що триває від того моменту, коли я вперше побачив тебе; відтоді минув уже цілий місяць.

– І все ж, – перехопила потік моїх розсудів, – навіть якщо ніхто не гуляв схрестям вулиць Покори та Надбережжя вже більше як рік, нам слід би поспішати. Ми повинні піти негайно, – обставала вона і кинулась до дверей.

Дорогою пояснювала, що нічого не діялося саме так, як я думав. Минуло лише три години від моєї смерті, сказала вона. Три години й кілька хвилин. І думка про те, що я втратив уявлення про час, пояснювалася саме тим, що тепер я, інший я, більше не існував у жодному сьогоденні; не припадав фізичному часу, а проваллю, яке в деяких випадках, як і в цім, теперішнім, спотворювало будь-який звичайний час; наш загальний час, навіть ті кілька годин, які нам потрібні були, щоб дістатися до місця, про яке йдеться. Якраз тут, де мене оточили люди у формі. Усі ці силуети, які пильно озирали мене. Казали, що мене вбили. Вбила жінка, – вважав слідчий, який виявив кілька волосинок на місці злочину. Якось бідарка, – робив висновок хтось інший. «Тому що, – додав він, – в портмоне жертви немає ані копійки».

– Комісар, – пролунало десь неподалік, – гадаю, що ми знаємо, хто вбивця.

– Хто? – прозвучав баритон літнього чоловіка, який схилився над моїм тілом.

– Щойно оповістили, що з центру психічних захворювань передмістя втекла Еліза.

– Еліза? – чекав роз'яснень той, кого всі величали комісаром.

– Вічна Еліза. Та сама Еліза. Наша Еліза. Та, котра твердить, що балакає з мертвими. А іноді навіть засвідчує, що використовує свої жертви лише для того, щоб описати кожному, розуміється, з точки зору жертв, усі свої злуди, гідні звести з розуму кожного, хто читає її історії.

– Хочеш сказати, що ця навіжена вбиває лише тому, що полюбає розповідати історії? – поцікавився керівник тих, котрі зібралися навколо мене, як якісь велетенські птиці, пильнуючи, аби виклювати, кожний своїм пінцетом, частку мого тіла, як доказ огляду, необхідного для встановлення всіх подробиць душоубства.

– Швидше за все, – підібрав агент, наближаючись до компактної громадки полісменів, – Еліза вбиває, бо знає, що всякчас знайдуться ті, хто прочитає про всі її беззаконня, подані доволі вправно з точки зору її жертв.

– Але я... – намагався втрутитися я, і зразу ж зрозумів, що мене ніхто не чує. Ніхто не бачив мене.

– Але вона, – лунав той самий баритон, – ніби натякає на те, що лопоче з мертвими.

– Через те, комісаре, що вона хвора. Навіть якщо визнає протилежне й каже, що може вмотивувати, що не все є таким, яким думають інші, вона засвідчує, що має десятки читачів, які завжди можуть довести, що вони прочитали її історію, яку, чесно кажучи, розповів хтось інший. Повістяр, який, як вона стверджує, справжній. Але хто б повірив, комісаре, хто міг би повірити подібним аномаліям? Абіякий казкар, інші люди, що читають все це? Ні, сер! Ні! Навіть не можна уявити такенні нісенітниці. Крім того, будь-яка нормальна людина знає, що такі люди можуть існувати лише в її свідомості; в тому хворому розумі, але не в цьому житті, в якому щонайменше ми шукаємо найхимерніших мертвих.

– І все ж, – хотів упевнитися шеф, – хто, на твою думку, ідентифікував жертву?

– Якийсь чужак, який, катаючись тут на велосипеді, каже, що в нього трапилась невеличка катастрофа. Він вдарився в щось. І саме тоді, кмітить, що втратив своє посвідчення; саме в цьому місці. А коли повернувся, щоб дістати його, виявив тут тіло.

– Спробуй зв'язатися з ним, звелів комісар Клаус.

(Далі буде)

Із сучасної румунської прози • Із сучасної румунської прози

Дан Клаудіу ТЕНЕСЕСКУ**ШЛЯХ МАВОК**

(Уривок з роману)

(Продовження з № 315)

III

Почалось велике весілля в Сибиренах. Гурт народних музикантів і «музика», як називали селяни трьох сурмачів та двох саксофоністів з військового духового оркестру з Бухаресту, яких привезли з вокзалу на возах ще увечері в суботу, коли грали смерічку; молодь заповнила подвір'я, весело танцюючи, а в неділю, після того, як молода, згідно з місцевим обрядом, пішла в супроводі музик до криниці, звідки зачерпнула води в глиняну посудину, яка мала замість дуги вишитий рушник, рушили разом із молодим та весільними гостями до церкви. Там, у святому домі, священник звінчав їх – запечатавши назавжди їхнє кохання. Після чого молодь разом з музикантами порозходились вулицями села, щоб запросити на весілля всіх людей, вгощаючи їх цуйкою прямо з куманців. Коли сонце почало заходити за обрій, салон заповнився весільними гостями, а біля десятої вечора подали їсти та пити. Обидві «музики» не переставали грати, вино текло наче з невичерпного джерела. Таке веселе весілля рідко бувало в селі! О четвертій ранку, перед тим, як мали збирати дари для молодих, коли всі гості веселились, в уквітчаних дверях появилась жінка, вдягнена у чорний сарафан, який висів на ній, немов якийсь лантук. Похмура, із закуйовдженою головою, тримаючи на руках кучерявого рудого хлопчика з блідим обличчям, під шкірою якого виднілись жилки, немов гілки дерева. Хлопчикові було приблизно чотири роки. При появі жінки, яка намагалась добратись до стола, за яким сиділа молода пара та куми, всі гості завмерли. Тільки голос скрипки та цимбалів не втихав. Молода жінка дійшла до стола і, зупинившись перед Васіле, просто кинула дитину на стіл поміж пляшки з напоями та тарілки зі стравами й почала кричати на нього:

– Ось твій байстрюк, підлий батьку! Залишив мене з черевом до рота, а сам втік. Тепер бери його!

Молодий оторопів. Відчув, як болючий клубок підкотився до його горла, не міг вимовити ні слова, а вся його кров збилася в обличчях.

– Від сьогодні рости ти його, брехуне! – скрикнула похмура жінка. – Ти забув, як клявся кохати мене навіки, коли ми гуляли лісовими полянами, ти забув, як тримав мене у своїх обіймах і водив мене квітучими полями, ти забув, як клявся мені, ти забув усе! Ти пам'ятаєш день, коли батьки звалили мене з ніг серед подвір'я і били-копали ногами в черево, бо дізнались, що я вагітна, а ти перейшов по той бік вулиці й дивився байдуже через тин, як вони катують мене. Ти не прибіг вирвати мене з їхніх рук, не скочив рятувати мене, а пішов собі, немов нічого й не трапилось. Тоді я втекла з дому, і жила поміж чужими, а тепер я принесла дитину тобі, а сама йду покінчити з життям, – закінчила жінка і, вхопивши пляшку з горілкою, випила більше як півпляшки, після чого кинула її на стіл між квіти та кольорові стрічки й вибігла крізь двері салону, у якому зависла важка тиша.

Дитина не зрозуміла нічого з того, що трапилось. Дивилась майже зачаровано на блискучі інструменти музикантів. Тільки після того, як її мати вийшла, навіть не глянувши на неї, подивилося бідне їй вслід, розплакалось і, простягаючи рученята за нею, запитало:

– Мамо, куди йдеш?

Першим розірвав тишу весільний батько.

– Грайте, музики! – крикнув на них.

Знову почався гамір, але цього разу всі говорили тільки про те, що трапилось.

– Ой, дівка має правду, – почали плескати куми язиками. – Жив з нею два роки, як з жінкою, а опісля покинув. Втекла бідна у світ безвісті! Бозна-де і як жила бідна, і як виростила дитину? А він жив, як князь, а тепер жениться на іншій.

Мендіца дивилась на все це переляканими очима, мовчки, не розуміючи, що трапилось, осоромлена, перестрашена, зі сльозами в очах, які котились, наче біб по її блідому, мов у мерця обличчю.

Побачивши страждання дочки, Стате Ґуруяну піднявся зі стільця, на якому досі сидів завмерши, підійшов до дочки та, піднявши її попліччю, погладив по голові й промовив лагідно, по-батьківськи:

– Заспокойся, доню моя. Не така біда велика. Ти не перша, ні не остання, якій трапляється таке діло. Повертаємось додому! Життя не кінчається на цьому. Ти молода, гарна, маєш всього, можеш жити, як

Із сучасної румунської прози • Із сучасної румунської прози

захочеш! Ми тобі простили. А тепер підемо з цього барлогу!

Васіле сидів, наче не свій, приголомшений такою несподіваною появою, засоромлений, не знав, як поводитися. Просити пробачення чи втекти з-перед людей, які дивились зневажливо на нього. А хто б міг вгадати, що діялось в той момент з Мендіцею? Глипнула на заплаканого хлопчика, який лежав перед нею на столі, опісля глянула на Васіле і, вирвавшись з рук свого батька, підбігла до нього і, притулившись головою до його грудей, промовила впевненим голосом:

– Він буде нашою дитиною. Візьми його на руки та заспокой!

Весільні гості ще більше здивувались, а Васіле, наче пробудився зі сну, взяв хлопчика на руки й промовив до нього:

– Не плач, я – твій батько...

Малий подивився з великою цікавістю на Васіле, витерши рукою носа, промовив захлипаючись:

– Мені мама говорила, що в мене є батько!

Люди почали знову гуляти, немов і не трапилось нічого. Музики почали грати, пари – кружляти в танці, а столи знову вкрились стравами та напоями. Мендіца взяла хлопчика на руки й, погладивши його по голівці, сказала:

– Поки повернеться твоя мати, я буду твоєю матір'ю. Як тебе звати?

– Мінодор, – відповів хлопчик. – А мати повернеться? Бо одного разу мене залишила в однієї тітки й довгий час не поверталася.

– Повернеться, – пробувала його заспокоїти. – Але дотоді, як я вже тобі казала, твоєю матір'ю буду я, і буду любити тебе, і ти мене треба абе-с любив, – заохочувала його.

Хлопчик міцно обняв її і запитав:

– Як тебе звати?

– Мендіца, але ти зви мене матір'ю!

Коли почали збирати дари, скрипаль, який оголошував скільки подарував кожний, вдаряючи смичком об струни, оголосив:

– Найцінніший подарунок, який могли отримати цієї ночі наші молоді, це отой гарний хлопчик з мідяними кучерями!

Всі весільні гості прийняли його слова оплесками й вигукнули хором:

– Хай здоровий буде!

Ранком, коли весільні гості почали розходитись, молоді пішли додому, тримаючи за ручки поміж собою маленького Мінодора!

Дійшовши додому, Мендіца побачила свого мужа похмурим, мовчазним і задуманим, з понуреним у землю поглядом. Вона поклати руку на його плече й сказала:

– Васіле, ніколи в нашому житті не говори мені про те, що трапилось! Ніколи! Захочу свої похмурі думки! Я хочу, щоб ми жили в мирі й любові та щоб росли маленького, як слід. Якщо не прийде за ним, коли й не чекатимемо, його матір і не забере його від нас!

Васіле обняв міцно Мендіцу, поцілував її волосся і витер крадькома сльозу, яка покотилася його обличчям.

А Мінодор, після того, як роздивився по всій кімнаті, побачив кота, який дримав на лавиці, почав тягнути його за вуса, а опісля ганявся за ним по хаті. Наробивши гамору, прогнав важкі думи нових батьків. Хата не була бездітною!

Справжня мати Мінодора не появлялась довгі роки, зникла, як хмарина в небі, яку носить вітер по піднебесі.

Мендіца доглядала маленького більше, як рідна матір. Весь час тримала його біля себе, зодягала в найкращий одяг, лише за один рік навчила читати й писати. Вночі брала спати до себе в ліжко, незважаючи на палкі бажання чоловіка.

– Ти перебільшуєш, – сказав їй одного разу Васіле. – До чортової матері, я ж не одружився з ним!

– Потерпи, поки підросте трішки, мушу його тримати біля себе, щоб забув про свою матір!

– Скільки можна чекати, поки не посивію і не буду ходити з палицею? – сердився на Мендіцу Васіле.

– Ай, хіба ти не бачиш, як прилип малий до мене.

І так рік Мінодор, поки не настав день іти до школи. Коли Мендіца повернулася додому з відкриття шкільного року, куди ходила зі своїм першокласником, Васіле влаштував для маленького кімнату, в якій знаходилась полицка з дитячими книжками, шкільна дошка з губкою, коробка з кольоровою крейдою та акваріум, в якому плавали червоні рибки. Мендіца відчувала в грудях велику порожнечу: зрозуміла, що починаючи з того дня вона не буде вночі тримати в обіймах хлопчика, який зігрівав її душу, якого так сильно полюбила, що навіть і не думала родити власних дітей.

(Далі буде)

З румунської переклав
Михайло Гафія ТРАЙСТА

Володимир АНТОФІЙЧУК

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯ

Оповіді про основи християнського віровчення

(Продовження з № 315)

АДАМ І ЄВА

І сотворив Бог людину на свій образ...

Буття, 1: 27

Як ми вже знаємо, шостого дня Господь Бог сотворив людину. Святе Письмо так розповідає про це: тіло людини Бог утворив із землі та вдихнув у нього безсмертну душу. Названо було першого жителя Землі Адамом, що означає «людина із землі».

Адам почував себе дуже самотнім. І якось, коли він спав, Господь вийняв із тіла його ребро і сотворив із нього жінку, яку Адам назвав Євою, тобто «матір'ю усіх живих».

І сказав Господь Бог: «Наповнюйте землю та підпорядковуйте її собі; пануйте над рибою морською, над птаством небесним і над усяким звіром, що є на Землі».

Адам і Єва оселилися в раю, який у Святому Письмі називається Едемським садом. Вони не знали там ні холоду, ні голоду, ні горя. Довкола них між усіма тваринами панував мир і злагода.

Поселивши Адама і Єву в раю, Господь Бог заповів їм: «Від кожного дерева, що тут росте, можете їсти плоди, тільки з дерева пізнання добра і зла забороняю вам зривати плоди, бо коли з'їсте, помрете».

Те дерево пізнання добра і зла стало випробуванням для перших людей у їх вірності Богові.

Злий дух Сатана позаздрив щастю наших прародичів і задумав довести їх до гріха. Він набрав вигляду змія і запитав Єву: «Чи справді Господь заборонив вам зривати плоди з дерев, які ростуть у саду?».

Жінка відповіла змієві: «З усіх дерев нам дозволено зривати плоди, крім того дерева, яке росте посеред раю. Господь Бог заборонив їсти його плоди і сказав, що коли ми все-таки покуштуємо їх, то помремо».

Тоді змій, бажаючи посіяти в серці Єви сумнів, почав обманювати її: «Ні, не помрете, але як тільки з'їсте плід того дерева, станете такими, як Бог».

Єва погодилася на вмовляння злого духа і дала

покуштувати Адамові.

Вони з'їли той плід і одразу зрозуміли, що порушили Божу заборону, тобто вчинили гріх. І зі страху заховалися в гущі дерев.

Але Господь одразу зрозумів, що трапилося. І звернувся до Адама: «Чи не куштував ти плоду із забороненого дерева?». Адам відповів, що плід зірвала Єва й дала йому. А Єва зізналася: «Змій обманув мене, тому я і покуштувала».

Тоді Бог сказав Адамові: «Важкою працею у поті чола зароблятимеш на хліб до кінця днів своїх, поки не повернешся в землю, із якої тебе взято. Бо ти є прах і повернешся у прах».

Тут з'явився ангел з вогняним мечем і прогнав Адама і Єву з раю. Ось так перші люди, наші пращури, втратили Божу благодать через свій непослух.

Порушивши Божу заповідь, наші прародичі Адам

і Єва вчинили гріх, який називаємо першородним. Адам був главою людського роду, тому його гріх упав і на всіх людей.

Що таке душа?

У кожної людини є тіло і душа. Людська душа безсмертна. В час фізичної смерті людини вона розлучається з тілом, щоби на тому світі розпочати вічне щасливе чи нещасливе життя.

Людське тіло врешті воскресне, з'єднається з душею для вічного щастя чи вічних мук.

Що очищає людину від першородного гріха?

Від першородного гріха людину очищає святе таїнство хрещення.

Усіх таїнств є сім: хрещення, миропомазання, причастя, покаяння, елеєпомазання, священство, вінчання.

Другий член символу віри

ХРИСТИЯНСЬКІ ЧИТАННЯ

Покаравши наших прародичів Адама і Єву, Господь усе ж таки змилювався над ними і пообіцяв, що пошле Спасителя, який допоможе людям здобути благодать і переможе Сатану.

Нашим Спасителем став Син Божий – Ісус Христос, про якого розповідається у Новому Завіті Біблії. Але й у Старому Завіті через своїх обранців Господь Бог неодноразово сповіщав людям про прихід Спасителя. Крім того, у Старому Завіті маємо цілий ряд прообразів Ісуса Христа, найвизначнішими серед яких були Авель, Ісаак, Йосип, Мойсей, пасхальне ягня, мідний змій.

Історія Ісуса Христа, Сина Божого, Спасителя роду людського, складає другий член Символу віри.

КАЇН І АВЕЛЬ

...Коли чиниш добре, будь погідний,
а коли ні – гріх на порозі чигає:
він і так оволодів тобою,
але мусиш над ним панувати.

Буття, 4: 7

Адам і Єва мали двох синів – Каїна та Авеля. Перший був землеробом, а другий – пастухом. Одного разу брати задумали принести Богові жертву. Каїн узяв для цього плоди оброблюваної ним землі, але зробив це недбало, не потурбувавшись, щоб вони були спілими і красивими. Авель поклав на жертвник свою найкращу овечку. Господу Богу сподобався щирий подарунок Авеля, тому дим від жертвника пастуха підіймався вгору. А недбалої жертви Каїна Бог не прийняв, адже вона була нещирою. Тому дим від Каїнової жертви стелився по землі.

Каїн дуже засмутився. Серце його сповнилося заздрістю до брата. Побачивши це, Господь Бог застеріг Каїна:

– Чому ти засмутився? Чому спохмурніло обличчя твоє? Гріх заволодів тобою, але ти повинен узяти себе в руки.

Однак Каїн не прислухався до поради Господа. Гордість і гнів заволоділи ним. Він покликав Авеля в поле і там убив його.

І запитав Господь Каїна:

– Де Авель, брат твій?

Каїн, намагаючись приховати свій гріх, відповів:

– Не знаю. Хіба я сторож братові моєму?

Але Господь усе знав. Побачив він, що вбивця не скористався наданою йому можливістю покаятися, але обманом збільшив і без того тяжкий гріх свій. І

сказав Господь:

– Що ти наробив? Ось голос крові брата твого волає до мене із землі. Тепер проклинаю тебе. Коли оброблятимеш землю, вона вже більше не дасть тобі свого врожаю. Втікачем і волоцюгою будеш на землі.

Господь позначив грішника особливим знаком – Каїною печаттю, щоб кожний зустрічний впізнавав його, відвертався і не піддавав смерті. І став Каїн вигнанцем серед людей і волоцюгою на землі. І була йому така покара страшнішою за смерть. Та назавжди стала повчанням історія про страшний злочин і тяжку покару Каїна.

Що штовхнуло Каїна на братовбивство?

На братовбивство Каїна штовхнули три великих гріхи: гордість, заздрість, гнів.

Гріх убивства, а особливо братовбивства, – найтяжчий. Убивці не успадкують Царства Божого.

Хто без гріха, той знаходиться під Божою благодаттю. А хто чинить зло, той грішить.

Чи всі гріхи однакові?

Гріхи не всі однакові. Але будь-який із них послаблює Божу благодать і може призвести людину до ще тяжчого гріха. Тяжко грішить той, хто порушує Божу заповідь у чомусь важливому, особливо, коли це робить свідомо. Тяжкий гріх називається також смертним, бо через нього втрачається Божа благодать. Він веде до духовної смерті.

Чи тільки вчинками грішить людина?

Людина може вчинити гріх не тільки вчинками, а й словами, і навіть подумки. Якщо ти коли-небудь подумаєш, що ти один і можеш робити все, що захочеш, то пригадай собі: «Тут є Бог і все бачить!» Господь Бог знає все, навіть найпотаємніші наші думки.

Кому Господь прощає гріхи?

Господь по-батьківськи прощає гріхи тому, хто кається за свої вчинки. Відпущення гріхів здійснюється під час **тайнства покаяння**.

(Далі буде)

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2020

ГОЛОСУЙТЕ ЗА
СОЮЗ УКРАЇНЦІВ
РУМУНІЇ
ДО
ПАЛАТИ ДЕПУТАТІВ

Іван
Лібер

Анна
Самбор

Ілля
Саучук

Микола-Мирослав
Петрецький

Ірина-Люба
Горват

Богдан
Мойсей

РАЗОМ МИ ЗДІЙСНИМО
ЩЕ БІЛЬШЕ!